

APROBAT

la ședința Senatului
Proces-verbal nr. 3/6
din 21 martie 2019

REGULAMENTUL PRIVIND ACTIVITATEA INOVAȚIONALĂ

I. DISPOZIȚII GENERALE

1.1 Regulamentul privind activitatea inovațională a IP Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu” din RM este elaborat conform prevederilor următoarelor acte normative:

- *Legea cu privire la activitatea de raționalizare nr. 138 din 10.05.2001, publicată la data de 20.07.2001, în Monitorul Oficial Nr. 81-83, art. 608;*
- *Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr. 619 din 07.06.2004 despre aprobarea Regulamentului-model privind activitatea de raționalizare, publicată la data de 18.06.2004, în Monitorul Oficial Nr. 96-99, art. 782;*
- *Metodica determinării efectului economic sau al unui alt efect pozitiv obținut în urma utilizării propunerilor de raționalizare, publicată la data de 13.06.2003, în Monitorul Oficial nr. 116, art. 146;*
- *Ordinul Biroului Național de Statistică al Republicii Moldova, nr. 67 din 18.08.2016, PRECIZĂRI pentru întocmirea raportului statistic nr. 4-tn „Depunerea, implementarea și utilizarea invențiilor și propunerilor de raționalizare”;*
- *Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr. 1609, din 31.12.2003, despre aprobarea Regulamentului privind obiectele de proprietate intelectuală create în cadrul exercitării atribuțiilor de serviciu, publicată la data de 01.01.2004, în Monitorul Oficial Nr. 6-12 art. 76.*

1.2 Propunerea de inovație se consideră protejabilă în cazul în care aceasta ține de tehnica medicală, metodele de profilaxie, diagnosticare și tratamentul bolilor cu ajutorul preparatelor medicale.

Prin termenul „*tehnologia medicală*” se subînțeleg toate direcțiile de activitate ale medicinei, din domeniul metodelor medicale și preparatelor medicale, care au un efect curativ sau de altă natură ce ține de reducerea numărului de îmbolnăviri, duratei

îmbolnăvirilor, ameliorarea condițiilor de muncă și odihnă, păstrarea fondului genetic, etc.

1.3 Propunere de inovație se consideră:

- **soluție tehnică**, care prevede modificarea construcției unui articol, unei tehnici aplicate, tehnologii de producție sau a componentei materialului (substanței), care este nouă și utilă pentru IP Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu” din RM. Perfecționarea componentei materialelor poate fi efectuată prin schimbarea ingredientelor, precum și a raporturilor lor cantitative;
- **soluție organizatorică** nouă pentru IP Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie “Nicolae Testemițanu” din RM, având ca efect economisirea resurselor materiale, financiare, energetice, carburanți, de materie primă, a forței de muncă, precum și a altor resurse, sau ameliorarea condițiilor de muncă și a ecologiei;
- **soluția ce conține un algoritm, un program pentru calculator sau o bază de date**, care au ca efect intelectualizarea muncii umane și ridicarea productivității utilajului asistat de calculator

1.4 Persoana care, prin munca sa creativă, a elaborat propunerea de inovație, este **autorul** acesteia. Dacă propunerea de inovație a fost elaborată de mai multe persoane fizice în comun, fiecare dintre acestea se consideră **coautor** al propunerii respective.

1.5 Modul de folosire a drepturilor autorului și coautorilor asupra unei propuneri de inovație se stabilește în baza unui acord, încheiat între aceștia.

1.6 *Nu se consideră autor al propunerii de inovație* persoana care nu a participat, prin munca sa creativă, la realizarea propunerii de inovație, contribuind doar la asistența tehnică, materială sau organizatorică, precum și la legalizarea dreptului asupra propunerii sau aplicării acesteia în practică.

1.7 *Nu se consideră propuneri de inovație* recomandările care:

- reduc fiabilitatea, durabilitatea construcțiilor, securitatea populației și a teritoriului în situații excepționale, asigurarea sanitară a lucrătorilor, protecția și securitatea mediului, apărarea împotriva incendiilor, securitatea muncii, precum și alți indicatori ai standardelor naționale și internaționale;
- constituie semne convenționale, norme, materiale normative și metodice;
- formulează doar sarcina sau stabilesc efectul posibil al aplicării propunerii, fără a indica soluția concretă.

II. EXAMINAREA ȘI RECUNOAȘTEREA PROPUNERII DE INOVAȚIE

- 2.1 Pentru examinarea propunerii de inovație solicitantul înaintează la Departamentul Știință o Cerere de recunoaștere a propunerii de inovație (Anexa 1). Cererea se înregistrează în momentul înaintării în Registrul Propunerilor de Inovație și Actelor de Implementare a IP Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu” din RM (Anexa 2). Cererile se examinează în ordinea în care au fost recepționate și înregistrate în Registrul Propunerilor de Inovație și Actelor de Implementare (Anexa 2). Prioritatea se stabilește conform datei primirii cererii.
- 2.2 În termen de 5 zile se stabilește dacă propunerea de inovație este nouă și utilă pentru IP Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie “Nicolae Testemițanu” și poate fi înregistrată ca propunere de inovație.
- 2.3 Autorul este obligat să indice în cerere denumirea propunerii de inovație, datele sale de identificare, precum și ale tuturor coautorilor, necesitatea aplicării propunerii de inovație și descrierea procesului de implementare, precum și Actul de implementare din instituția respectivă (Anexa 3).
- În caz de necesitate la cerere se anexează:
- materiale grafice (desene, scheme, schițe, etc.);
 - calculul efectului scontat în urma implementării soluției propuse.
- 2.4 În cazul în care cererea a fost depusă pentru o propunere, iar la examinare se constată că sunt prezente două sau mai multe soluții, autorul este informat, și în termen de 15 zile de la data comunicării, autorul trebuie să perfecteze în scris câte o cerere pentru fiecare propunere/soluție în parte.
- 2.5 Modificările și completările materialelor cererii care nu schimbă esența propunerii autorului (coautorilor) pot fi introduse în termenul de la înregistrarea cererii și până la luarea deciziei de recunoaștere sau respingere a propunerii de inovație.
- 2.6 În cazul în care propunerea de inovație este lipsită de noutate, acest fapt se comunică solicitantului printr-o notificare în scris/e-mail, în care se argumentează inoportunitatea utilizării.
- 2.7 Cererea nu se examinează și nu se înregistrează în registrul Propunerilor de Inovație și Actelor de Implementare a IP Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu” din RM în cazurile în care:

- nu este perfectată în corespundere cu prevederile prezentului Regulament;
- propunerea de inovație nu ține de activitatea IP Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie “Nicolae Testemițanu” din RM.

2.8 Cauzele refuzului înregistrării sunt expuse solicitantului în scris/e-mail.

2.9 În cazul în care autorul nu este de acord cu refuzul de a i se examina cererea, acesta este în drept să conteste refuzul la Prorectorul pentru activitatea științifică al IP Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie “Nicolae Testemițanu” din RM.

2.10 În cazul acceptării propunerii de inovație, decizia respectivă se înregistrează în Registrul Propunerilor de Inovație și Actelor de Implementare a IP Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie “Nicolae Testemițanu” din RM. Datele privind implementarea propunerii de inovație se înregistrează într-un Act conform Anexei 3 și se eliberează Certificatul de inovator, conform Anexei 4.

2.11 Departamentul Știință este în drept să verifice dacă propunerea de inovație prezentată poate fi înregistrată în calitate de invenție, model de utilitate sau alt obiect de proprietate industrială sau intelectuală, precum și dacă există necesitatea păstrării confidențialității sau dacă aceasta poate fi comercializată unei părți terțe. În cazul în care inovația poate fi înregistrată în calitate de invenție, model de utilitate sau alt obiect de proprietate industrială sau intelectuală, este necesară păstrarea confidențialității, sau inovația poate fi comercializată părții terțe, aceasta se comunică autorului în scris în termen de 15 zile de la depunerea cererii.

2.12 Prorectorul pentru activitate științifică al IP Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie “Nicolae Testemițanu” din RM este în drept, în cazul în care nu sunt respectate prevederile Regulamentului și a legislației în vigoare, să anuleze acceptarea propunerii de inovație.

III. DISPOZIȚII FINALE

- 3.1 Autorul (coautorii) propunerii de inovație poartă răspunderea, conform prevederilor legislației în vigoare, în cazul în care această propunere lezează drepturile altor persoane, obținute anterior și protejate legal pe teritoriul țării.
- 3.2 Angajații IP Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie “Nicolae Testemițanu” din RM nu au dreptul să comunice esența propunerii de inovație altor persoane fizice sau juridice, dacă aceștia nu sunt în relații de muncă cu IP Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie “Nicolae Testemițanu” din RM și poartă răspundere conform legislației în vigoare.
- 3.3 Toate litigiile (cu excepția celor ce țin de înregistrarea și recunoașterea propunerii de inovație), care apar între autorul (coautorii) propunerii de inovație și administrație se soluționează în instanța de judecată.

Coordonat:

Rojnoveanu Gheorghe,
Prorector pentru activitate științifică,
dr. hab. șt. med., prof. univ.

Curocichin Ghenadie, șef departament,
Departamentul Știință,
dr. hab. șt. med., conf. univ.

**INSTITUȚIA PUBLICĂ
UNIVERSITATEA DE STAT DE MEDICINĂ ȘI FARMACIE
„NICOLAE TESTEMIȚANU” DIN REPUBLICA MOLDOVA**

Pag. 6 / 55

Anexa 1

Dosarul nr. _____

Data 01 martie 2019

Nr. d/o	Numele și prenumele autorilor	Locul de muncă, denumirea instituției, laboratorului, catedrei, funcția, grad științific, nr. telefon fix /mobil/ e-mail	Studiile	Anul nașterii	Semnătura
1					
2					

CERERE DE INOVAȚIE

Solicit (ăm) acordarea CERTIFICATULUI DE INOVATOR pentru soluția cu titlul:

„DENUMIREA”

Structura cererii.

- Motivul depunerii cererii de inovație.
- Analogul (ii) și neajunsul (neajunsurile) analogului (ilor).
- Scopul propunerii.
- Descrierea propunerii:

În mod obligatoriu, descrierea soluției va cuprinde:

1. Detaliile constructive asupra schițelor sau desenelor anexate privind dispozitivul sau utilajul propus;
2. Modul de funcționare a medicamentelor noi, metodei de tratament, diagnostic sau profilaxie a afecțiunilor patologice;
3. Menționări dacă există avantaje tehnico-economice și sociale față de modelul aplicat în prezent și unde.
 - Rezultatele folosirii metodei propuse.
 - Eficacitatea implementării.

Se anexează:

1. A V I Z

Catedra, laborator, (noutatea științifică, oportunitatea experimentării)

2. A V I Z

Catedra, laborator, secție (efectul clinic, economic)

Departamentul Știință HOTĂRĂȘTE:

că propunerea (denumirea propunerii de inovație) se / nu se consideră inovație și se / nu se eliberează Certificat de Inovator autorului / lor, din următoarele motive:

1. _____
2. _____
3. _____

Prorector pentru activitate științifică,
Prof. univ., dr. hab. șt. med.

Anexa 2.

REGISTRUL
Propunerilor de Inovație și Actelor de Implementare a
IP Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie “ Nicolae Testemitanu” din RM

Nr d/o	Data	Dosar nr. / Act de implementare nr.	Inovator /Inovatori	Denumirea

Anexa 3.

“APROB”

Prorector pentru activitatea științifică
IP USMF „Nicolae Testemițanu” din RM
Prof. univ., dr. hab. șt. med.,

_____ 20____

ACTUL nr. __
DE IMPLEMENTARE A INOVAȚIEI
(în procesul științifico–practic)

1. Denumirea propunerii pentru implementare:
2. Autorii / Coautorii:
3. Numărul și Data inovației:
4. Unde și când a fost implementată:
5. Rezultatul implementării:
6. Eficacitatea implementării:
7. Obiecții/Propuneri:

Prezenta inovație este implementată conform descrierii în cerere

Responsabil pentru implementarea inovațiilor
(Numele și prenumele, funcția, grad științific)

(semnătura)

Șef departament, Departamentul Știință,
prof. univ., dr. hab. șt. med.

(semnătura)

Republica Moldova
Ministerul Sănătății,
Muncii și Protecției Sociale

CERTIFICAT DE INOVATOR

Nr. _____

Pentru inovația cu titlul _____

Inovația a fost înregistrată pe data de _____
la Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie
“Nicolae Testemițanu”

Se recunoaște calitatea de autor(i) _____

Data eliberării _____

L.Ș. _____
(Semnătura autorizată)

Lista anexelor:

1. Anexa 1. Cerere de inovație (model)
2. Anexa 2. Registrul Propunerilor de Inovație și Actelor de Implementare a
IP Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie “ Nicolae Testemițanu” din RM (model)
3. Anexa 3. Actul de implementare a inovației în procesul științifico–practic (model)
4. Anexa 4. Certificat de inovator (model).
5. Anexa 5. *Legea cu privire la activitatea de raționalizare* nr. 138 din 10.05.2001,
publicată la data de 20.07.2001, în Monitorul Oficial Nr. 81-83, art. 608;
6. Anexa 6. *Hotărârea Guvernului Republicii Moldova* nr. 619 din 07.06.2004 despre
aprobarea Regulamentului-model privind activitatea de raționalizare, publicată la data de
18.06.2004, în Monitorul Oficial Nr. 96-99, art. 782;
7. Anexa 7. *Metodica determinării efectului economic sau al unui alt efect pozitiv obținut în
urma utilizării propunerilor de raționalizare*, publicată la data de 13.06.2003, în
Monitorul Oficial nr. 116, art. 146;
8. Anexa 8. *Hotărârea Guvernului Republicii Moldova* nr. 1609, din 31.12.2003, despre
aprobarea Regulamentului privind obiectele de proprietate intelectuală create în cadrul
exercitării atribuțiilor de serviciu, publicată la data de 01.01.2004, în Monitorul Oficial
Nr. 6-12 art. 76.

Anexa 5

Republica Moldova
PARLAMENTUL

LEGE Nr. 138
din 10.05.2001

cu privire la activitatea de raționalizare

Publicat : 20.07.2001 în Monitorul Oficial Nr. 81-83 art Nr : 608

MODIFICAT

[LP160 din 07.07.16, MO306-313/16.09.16 art.647](#)

 [LP469 din 21.11.03, MO1-5/01.01.04 art.8](#)

Parlamentul adoptă prezenta lege organică.

Capitolul I
DISPOZIȚII GENERALE

Articolul 1. Reglementarea juridică

Raporturile apărute în legătură cu elaborarea și folosirea propunerilor de raționalizare între autorii acestor propuneri și subiecții activității de întreprinzător (întreprinderi, instituții, organizații, denumite în continuare întreprinderi), indiferent de tipul de proprietate și forma de organizare juridică, se reglementează de prezenta lege și alte acte normative.

Articolul 2. Propunerea de raționalizare

(1) Propunere de raționalizare se consideră:

a) soluția tehnică care prevede modificarea construcției unui articol, unei tehnici aplicate, tehnologii de producție sau a componentei materialului (substanței), care este nouă și utilă pentru întreprinderea căreia i-a fost înaintată;

b) soluția organizatorică, nouă pentru întreprindere, avînd ca efect economisirea resurselor materiale, financiare, energetice, de carburanți, de materii prime, ale forțelor de muncă, precum și a altor resurse, sau ameliorarea condițiilor de muncă și a ecologiei.

(2) Propunere de raționalizare se consideră, de asemenea, soluția ce conține un algoritm, un program pentru calculator, noi pentru întreprinderea dată, care, aplicîndu-se la rezolvarea unei sarcini concrete, are ca efect economisire a timpului de mașină și ridicarea productivității utilajului asistat de calculator.

(3) Propunerea de raționalizare poate fi individuală sau colectivă.

(4) Propunere de raționalizare individuală se consideră propunerea elaborată de o singură persoană fizică.

(5) Propunere de raționalizare colectivă se consideră propunerea elaborată de două sau mai multe persoane fizice.

(6) Unei persoane fizice poate să-i aparțină un număr nelimitat de propuneri de raționalizare.

Articolul 3. Protecția juridică a propunerii de raționalizare

(1) Dreptul la propunerea de raționalizare este recunoscut și protejat de prezenta lege, acționează în cadrul întreprinderii care a recunoscut propunerea de raționalizare înaintată și este confirmat prin certificatul de raționalizator.

(2) Certificatul de raționalizator confirmă prioritatea propunerii de raționalizare și paternitatea propunerii.

(3) Propunerea de raționalizare care conține date a căror divulgare poate cauza prejudicii securității naționale se supune protecției și perfectării conform legislației și regulilor de lucru cu documentele secrete la întreprindere.

Articolul 4. Criteriile de protejabilitate a propunerii de raționalizare

(1) Propunerea de raționalizare se consideră protejabilă în cazul în care aceasta, prin soluția ei tehnică sau organizatorică, este nouă și utilă pentru întreprinderea dată.

(2) Conform prezentei legi, nu sînt protejabile propunerile care:

a) reduc fiabilitatea, durabilitatea construcțiilor, securitatea populației și a teritoriului în situații excepționale, asigurarea sanitară a lucrătorilor, protecția și securitatea mediului, apărarea împotriva incendiilor, securitatea muncii, precum și alți indicatori ai standardelor naționale și internaționale;

b) constituie semne convenționale, norme, materiale normative și metodice;

c) formulează doar sarcina sau stabilesc efectul posibil de pe urma aplicării propunerii, fără a indica soluția concretă;

d) contravin ordinii publice și moralei;

e) sînt elaborate de personalul tehnico-ingineresc sau științific al întreprinderilor de cercetări științifice, de proiectare, de construcții, tehnologice sau al subdiviziunilor de profil similar ale altor întreprinderi în procesul exercitării sarcinilor de serviciu sau a lucrărilor contractuale, ce țin de acestea.

(3) Modul de clasificare a propunerilor la categoria celor elaborate în procesul exercitării sarcinilor de serviciu se stabilește de întreprindere.

Articolul 5. Soluția tehnică și soluția organizatorică

(1) Se consideră tehnică soluția care rezolvă sarcinile practice ale întreprinderii cu ajutorul mijloacelor tehnice.

(2) Se consideră organizatorică soluția care rezolvă sarcinile practice ale întreprinderii cu ajutorul mijloacelor de conducere și/sau al celor administrativ-economice.

Articolul 6. Soluția nouă

Soluția propusă se consideră nouă pentru întreprindere dacă, pînă la depunerea cererii de modelul stabilit, soluția dată sau similară nu a fost cunoscută de specialiștii întreprinderii din surse accesibile în măsura suficientă pentru realizarea ei practică, cu excepția cazurilor cînd această soluție a fost folosită din inițiativa autorului (coautorilor) în decursul a cel mult 3 luni pînă la depunerea cererii.

Articolul 7. Soluția utilă

Soluția propusă se consideră utilă pentru întreprindere dacă, fiind aplicabilă din punct de vedere tehnic sau organizatoric, asigură obținerea de către întreprindere a efectului economic sau a altui efect pozitiv.

Articolul 8. Dreptul de autor asupra propunerii de raționalizare

(1) Autor al propunerii de raționalizare se consideră persoana fizică prin a cărei muncă creatoare a fost elaborată.

(2) Dreptul de autor asupra propunerii de raționalizare este drept personal inalienabil și se protejează pe termen nelimitat.

(3) În cazul în care propunerea de raționalizare a fost elaborată în comun de către cîteva persoane fizice, fiecare dintre acestea este coautor și dreptul de autor asupra propunerii în cauză aparține fiecăreia dintre ele.

(4) Componența grupului de coautori ai propunerii de raționalizare se stabilește în baza acordului comun al tuturor persoanelor incluse în cererea depusă. Modificarea componenței grupului de coautori după depunerea cererii, de regulă, nu se admite. În cazuri excepționale, când paternitatea nu constituie obiect de litigiu și decizia privind propunerea înaintată încă nu a fost luată, chestiunea cu privire la modificarea componenței grupului de coautori poate fi examinată în cadrul întreprinderii.

(5) Modul de folosire a dreptului de autor asupra propunerii de raționalizare se stabilește de coautori prin acordul încheiat între aceștia.

(6) Nu este recunoscută drept coautor al propunerii de raționalizare persoana fizică care a acordat autorului doar asistență tehnică, organizatorică sau materială la elaborarea propunerii date ori a contribuit numai la legalizarea dreptului asupra acestei propuneri sau la aplicarea acesteia în producție.

(7) Însușirea dreptului de autor sau constrângerea la copaternitate atrage răspundere în conformitate cu legislația.

(8) În cazul în care propunerea de raționalizare a fost elaborată de câteva persoane fizice în mod singular, dreptul de autor aparține aceleia dintre acestea a cărei cerere are o dată anterioară prioritară.

(9) Drepturile autorului propunerii de raționalizare în raport cu care se admite succesiunea de drept se transmit moștenitorilor acestuia în baza testamentului sau conform legii.

Capitolul II LEGALIZAREA DREPTULUI DE AUTOR ASUPRA PROPUNERII DE RAȚIONALIZARE

Articolul 9. Depunerea cererii

(1) Pentru ca propunerea de raționalizare să fie recunoscută, autorul depune o cerere de modelul stabilit către conducerea întreprinderii de a cărei activitate ține propunerea.

(2) Cererea se întocmește separat pentru fiecare soluție tehnică sau organizatorică.

(3) Dacă o oarecare propunere poate fi aplicată la câteva întreprinderi, autorul poate depune cerere către conducerea oricăreia dintre aceste întreprinderi. Dreptul autorului de a depune la altă întreprindere cerere de recunoaștere a aceleiași propuneri poate fi reglementat prin contractul încheiat între autor și conducerea întreprinderii la care inițial a fost depusă cererea.

(4) Cererea va conține: denumirea propunerii, datele de identificare ale autorului sau ale tuturor coautorilor (numele, prenumele, locul de muncă, funcția deținută); dacă cererea este depusă de o persoană care nu activează la întreprindere, se indică domiciliul acesteia.

(5) Cererea privind soluția tehnică va conține, pe lângă datele menționate la alin.(4), deficiențele existente ale construcției articolului, ale tehnologiei de producție și tehnicii aplicate sau ale compoziției materialului și necesitatea modificării acestora, esența soluției tehnice propuse în măsura necesară pentru realizarea ei în practică, precum și datele privind efectul pozitiv al aplicării acesteia.

(6) Cererea privind soluția organizatorică va conține, pe lângă datele menționate la alin.(4), argumentarea necesității aplicării acesteia, esența propunerii și datele privind efectul economic sau alt efect pozitiv al aplicării acesteia.

(7) În caz de necesitate, la cerere se anexează:

- a) materialele grafice și alte materiale (desene, scheme, schițe etc.);
- b) calculul efectului scontant de pe urma aplicării soluției propuse;
- c) acordul coautorilor privind distribuirea între ei a recompensei;
- d) alte materiale.

(8) Cererea și materialele anexate la aceasta trebuie să fie semnate de autor sau de toți coautorii menționați în cerere, indicându-se în acestea data depunerii lor.

(9) Materialele menționate la alin.(7) se prezintă concomitent cu depunerea cererii sau în decurs de o lună din ziua depunerii acesteia. În cazul în care solicitantul, în termenul stabilit, nu prezintă aceste materiale sau nu depune un demers cu privire la prelungirea termenului dat, procedura asupra cererii încetează.

(10) Cererea și materialele anexate la aceasta se redactează în limba moldovenească sau în limba rusă.

[Art.9 al.(10) modificat prin LP469 din 21.11.03, MO1-5/01.01.04 art.8]

Articolul 10. Prioritatea propunerii de raționalizare

(1) Prioritatea propunerii de raționalizare se stabilește conform datei primirii la întreprindere a cererii de recunoaștere a propunerii de raționalizare.

(2) Prioritate se atribuie autorului care primul a depus, în modul stabilit, cererea cu privire la propunerea dată, chiar și în cazul în care această propunere, inițial, a fost respinsă și respingerea nu a fost contestată de autor.

Articolul 11. Retragera cererii

(1) Solicitantul este în drept să-și retragă oricând cererea, însă nu mai târziu de data luării deciziei asupra acesteia.

(2) În cazul existenței mai multor solicitanți, cererea poate fi retrasă doar cu acordul fiecăruia dintre aceștia.

Articolul 12. Înregistrarea cererii

(1) Cererea este primită de către întreprindere dacă propunerea ține de activitatea acesteia, indiferent de faptul unde lucrează solicitantul.

(2) În baza cererii primite se verifică respectarea dispozițiilor prevăzute de prezenta lege, efectuându-se, în termen de 5 zile, înregistrarea acesteia în registrul de evidență a cererilor de recunoaștere a propunerilor de raționalizare.

Articolul 13. Modificarea din inițiativa solicitantului a materialelor anexate la cerere

(1) După înregistrarea cererii, însă până la luarea deciziei asupra acesteia, solicitantul poate completa sau modifica descrierea propunerii, desenele, schemele, schițele fără a schimba esența propunerii. Modificările și completările se expun pe o foaie separată, indicându-se data prezentării și fiind semnate de către autor sau de către fiecare dintre coautori.

(2) Modificarea esenței propunerii se consideră propunere nouă, care trebuie să fie legalizată printr-o cerere aparte.

Articolul 14. Avizarea cererii

(1) Cererea înregistrată la întreprindere se remite pentru avizare acelor subdiviziuni și servicii ale acesteia de a căror activitate aceasta ține nemijlocit.

(2) În aviz se confirmă (sau se neagă) existența soluției tehnice în propunere, precum și se evaluează noutatea și utilitatea acesteia. În cazul soluției organizatorice, se evaluează noutatea și efectul economic sau alt efect pozitiv obținut de pe urma utilizării acesteia. Lipsa noutății sau utilității, inoportunitatea aplicării soluției propuse se argumentează în modul corespunzător.

Articolul 15. Examinarea cererii

(1) După primirea avizului, cererea se examinează de către conducerea întreprinderii, luându-se o decizie asupra acesteia în decurs de o lună din ziua primirii ei.

(2) Decizia poate fi luată atât de către conducătorul întreprinderii, cât și de conducătorul subdiviziunii corespunzătoare care a primit această misiune printr-un ordin (dispoziție) pe întreprindere.

(3) Asupra propunerii înaintate poate fi luată una din următoarele decizii:

a) de a recunoaște propunerea de raționalizare și de a încheia cu autorul (coautorii) un contract în conformitate cu legislația;

b) de a efectua încercarea experimentală a propunerii;

c) de a respinge propunerea.

(4) Dacă propunerea de raționalizare este recunoscută doar parțial, în decizie se indică care compartiment al acesteia este recunoscut drept propunere de raționalizare.

(5) Dacă se cere efectuarea unei încercări experimentale a propunerii, termenul stabilit la alin.(1) se prelungește pe durata necesară efectuării acesteia.

(6) Decizia privind respingerea propunerii va conține motivele respingerii.

(7) Decizia luată asupra propunerii înaintate se aduce la cunoștința autorului (coautorilor) în termen de 5 zile de la data adoptării acesteia.

Articolul 16. Eliberarea certificatului de raționalizator

(1) Autorului sau fiecăruia dintre coautorii propunerii de raționalizare, în termen de o lună din ziua luării deciziei privind recunoașterea propunerii de raționalizare, i se eliberează certificatul de raționalizator de modelul stabilit. Textul și forma certificatului se aprobă de către Guvern.

(2) Certificatul de raționalizator se semnează de către conducătorul întreprinderii. Certificatul de raționalizator este un document pe termen nelimitat.

[Art.16 al.(2) modificat prin LP160 din 07.07.16, MO306-313/16.09.16 art.647]

(3) Datele privind fiecare dintre propunerile ulterioare de raționalizare ale autorului se consemnează în același certificat în ordinea stabilită la alin.(1).

Articolul 17. Anularea deciziei privind recunoașterea propunerii de raționalizare

Decizia privind recunoașterea propunerii de raționalizare, în cazul depistării încălcărilor prevederilor prezentei legi, poate fi anulată de către conducătorul întreprinderii doar până la remunerarea autorului (coautorilor) pentru propunerea dată.

Articolul 18. Contestarea refuzului de a recunoaște propunerea de raționalizare sau a anulării deciziei privind recunoașterea propunerii de raționalizare

(1) Pentru examinarea contestației împotriva refuzului de a recunoaște propunerea de raționalizare sau a anulării deciziei privind recunoașterea propunerii de raționalizare, la întreprindere se creează o comisie de litigii, în a cărei componență intră reprezentanți ai administrației și ai consiliului organizației primare a Mișcării Obștești a Inventatorilor și Raționalizatorilor din Moldova "Inovatorul" sau ai organului sindical al întreprinderii.

(2) Autorul este în drept să conteste în comisia de litigii refuzul de a recunoaște propunerea de raționalizare sau anularea deciziei privind recunoașterea propunerii de raționalizare în termen de 2 luni de la data adoptării unei atare decizii.

(3) Autorul este în drept să participe la examinarea contestației sale.

(4) Decizia luată de către comisie este definitivă.

Capitolul III ORGANIZAREA ȘI FINANȚAREA ACTIVITĂȚII DE RAȚIONALIZARE

Articolul 19. Organizarea activității de raționalizare la întreprindere

(1) Întreprinderea organizează activitatea în domeniul raționalizării, creează condiții pentru dezvoltarea activității de raționalizare, primește și examinează cererile de recunoaștere a propunerilor de raționalizare care țin de activitatea acesteia, organizează aplicarea acestora, elaborează nomenclatoare de sarcini recomandate pentru soluționare, desfășoară concursuri și alte activități, acordă, în modul stabilit, recompense raționalizatorilor și prime pentru contribuție la aplicarea propunerilor de raționalizare, creează comisii de litigii, ține evidența, în modul stabilit, a utilizării propunerilor de raționalizare, pregătește dări de seamă, soluționează și alte sarcini în conformitate cu prezenta lege.

(2) Întreprinderea este în drept să elaboreze, în baza prezentei legi, și să aprobe regulamentul său cu privire la activitatea de raționalizare, aplicabil la propriile condiții, posibilități de producție și financiare, precum și procedura de examinare a cererilor de recunoaștere a propunerilor de raționalizare și de luare a deciziilor asupra acestora.

Articolul 20. Mișcarea Obștească a Inventatorilor și Raționalizatorilor din Moldova "Inovatorul"

(1) Dezvoltarea activității de raționalizare la întreprindere se realizează cu concursul organizației primare a Mișcării Obștești a Inventatorilor și Raționalizatorilor din Moldova.

(2) Întreprinderea contribuie pe toate căile la realizarea de către organizația primară a Mișcării Obștești a Inventatorilor și Raționalizatorilor din Moldova a sarcinilor ei statutare.

(3) Mișcarea Obștească a Inventatorilor și Raționalizatorilor din Moldova exercită control public asupra respectării drepturilor autorilor propunerilor de raționalizare și protejează interesele acestora.

(4) În scopul dezvoltării și stimulării activității de raționalizare, în structura Mișcării Obștești a Inventatorilor și Raționalizatorilor din Moldova se creează un fond de inovații care, în activitatea sa, se conduce după hotărârile Guvernului.

Articolul 21. Finanțarea activității de raționalizare

(1) Finanțarea cheltuielilor întreprinderii pentru raționalizare se efectuează conform devizelor de cheltuieli pentru activitatea de raționalizare.

(2) Cheltuielile ce țin de activitatea de raționalizare, inclusiv cheltuielile pentru efectuarea lucrărilor experimentale, executarea și încercarea mostrelor și prototipurilor în baza propunerilor de raționalizare, pentru organizarea expozițiilor, concursurilor și altor activități, precum și pentru plata recompensei pentru propunerile de raționalizare, se referă la prețul de cost al producției întreprinderii.

(3) Organizațiile bugetare efectuează finanțarea activității de raționalizare din contul economisirii mijloacelor obținute de pe urma altor genuri de activitate, efectuată în corespundere cu legislația.

Articolul 22. Utilizarea propunerii de raționalizare

(1) Propunerea de raționalizare ce ține de procesul tehnologic se consideră utilizată de la data aplicării acesteia în producție.

(2) Propunerea de raționalizare ce ține de construcția (structura) sau materialul (substanța) articolului se consideră utilizată de la data realizării sau aplicării acesteia în producția executată sau exploatată.

(3) Propunerea de raționalizare care conține o soluție organizatorică, precum și un algoritm, un program pentru calculator, se consideră utilizată de la data aplicării acesteia.

(4) Utilizarea propunerii de raționalizare se confirmă printr-un proces-verbal corespunzător, care se întocmește nu mai târziu decât în termen de o lună de la data utilizării acesteia.

Capitolul IV RECOMPENSA PENTRU ACTIVITATEA DE RAȚIONALIZARE

Articolul 23. Dreptul la recompensă

(1) Autorul (coautorii) propunerii de raționalizare are dreptul la recompensă.

(2) Recompensa pentru propunerea de raționalizare se calculează și se plătește autorului (coautorilor) de către întreprinderea care a recunoscut propunerea de raționalizare în cazurile:

- a) utilizării de către întreprindere a propunerii de raționalizare;
- b) recunoașterii propunerii de raționalizare prin achitarea recompensei în avans;
- c) includerii propunerii de raționalizare în documentația tehnică transmisă pe bază de contract altei întreprinderi.

Articolul 24. Quantumul recompensei

(1) Quantumul recompensei pentru propunerea de raționalizare se stabilește de către întreprindere de comun acord cu autorul (coautorii) și se indică în contractul încheiat între aceștia.

(2) Quantumul recompensei constituie nu mai puțin de 15 la sută din suma efectului economic anual obținut de pe urma utilizării de către întreprindere a propunerii de raționalizare respective sau nu mai puțin de 10 salarii minime - în cazul obținerii de către întreprindere a unui alt efect pozitiv. Quantumul recompensei nu are caracter limitativ.

(3) Recompensa pentru propunerea de raționalizare, transmisă în bază de contract altei întreprinderi în componența documentației tehnice, se stabilește, de asemenea, în mărime de nu mai puțin de 15 la sută din suma efectului economic anual obținut de pe urma utilizării acesteia. Efectul economic în cazul dat se stabilește prin expertiză.

(4) În cazul în care una și aceeași propunere a aceluiași autor (coautori) este recunoscută drept raționalizare de către mai multe întreprinderi, fiecare dintre aceste întreprinderi, independent de celelalte, acordă recompensă autorului (coautorilor).

Articolul 25. Modul și termenele de acordare a recompensei

Modul și termenele de acordare a recompensei pentru propunerea de raționalizare se stabilesc de către întreprindere sau în baza contractului încheiat între întreprindere și autor (coautori).

Articolul 26. Alte drepturi și facilități

(1) Întreprinderea este în drept să acorde recompensă, indiferent de alte tipuri de plăți, persoanelor care contribuie la activitatea de raționalizare.

(2) Quantumul recompensei pentru contribuție la activitatea de raționalizare este stabilit independent de către întreprindere în baza unui proces-verbal, în care se indică rezultatele concrete ale acestei activități și gradul de participare la aceasta a persoanei căreia i se acordă recompensă.

(3) Autorul (coautorii) propunerii de raționalizare are dreptul să participe la lucrările de pregătire pentru utilizarea propunerii sale.

(4) Dacă autorul (coautorii) propunerii de raționalizare este antrenat la lucrări ce țin de pregătirea pentru utilizare a propunerii sale ori participă la elaborarea documentației tehnice corespunzătoare, întreprinderea încheie cu acesta un contract privind executarea acestor lucrări (cu excepția lucrărilor realizate în regim de exercitare a sarcinilor de serviciu) sau îi plătește o primă pentru contribuție la utilizarea propunerii de raționalizare date. Cuantumul primei se stabilește de către întreprindere.

(5) Dacă, în urma utilizării propunerii de raționalizare, la întreprindere sînt introduse tarife mai mici, munca autorului (coautorilor), precum și munca angajaților care au participat la pregătirea pentru utilizarea acestei propuneri se remunerează, în termen de 6 luni de la data utilizării acesteia în producție, conform tarifelor vechi.

(6) Întreprinderea este în drept să stabilească și alte condiții de stimulare materială și morală a raționalizatorilor și a persoanelor care contribuie la activitatea de raționalizare.

(7) Pentru contribuție la activitatea de raționalizare pot fi premiați atît lucrătorii scriptici, cît și persoanele angajate prin alte forme de acord de muncă în cadrul întreprinderii.

Articolul 27. Stimularea de către stat a activității de raționalizare

Statul stimulează activitatea de raționalizare. Autorilor propunerilor de raționalizare care au o mare importanță pentru economia țării li se poate conferi, în modul stabilit, titlul onorific al Republicii Moldova. Alte mijloace și metode de stimulare de către stat a activității de raționalizare se stabilesc prin acte normative corespunzătoare.

**Capitolul V
EXAMINAREA LITIGIILOR. TRATATELE
INTERNAȚIONALE**

Articolul 28. Examinarea litigiilor

(1) Litigiile apărute în legătură cu activitatea de raționalizare, cu excepția litigiilor privind recunoașterea propunerii de raționalizare, se examinează în instanța de judecată.

(2) Pe cale judiciară se examinează litigiile privind:

a) paternitatea (copaternitatea) propunerii de raționalizare;

b) repartizarea recompensei între coautori;

c) alte litigii apărute în legătură cu activitatea de raționalizare, cu excepția cazurilor cînd soluționarea acestor litigii este atribuită prin lege altor organe.

Articolul 29. Drepturile persoanelor fizice și juridice străine

Persoanele fizice și juridice străine din țările membre ale tratatelor internaționale la care Republica Moldova este parte beneficiază de drepturile acordate prin prezenta lege la fel ca și persoanele fizice și juridice ale Republicii Moldova. Prevederile prezentei legi sînt aplicabile și în cadrul acordurilor bilaterale sau de reciprocitate.

Articolul 30. Prioritatea tratatelor internaționale

Prevederile tratatelor internaționale la care Republica Moldova este parte sînt prioritare în raport cu prevederile prezentei legi.

**Capitolul VI
DISPOZIȚII FINALE ȘI TRANZITORII**

Articolul 31

Prezenta lege intră în vigoare după 3 luni de la data publicării.

Articolul 32

Până la aducerea legislației în corespundere cu prezenta lege, actele normative în vigoare se aplică în măsura în care nu contravin acesteia.

Articolul 33

(1) Prezenta lege se aplică raporturilor juridice care apar după intrarea ei în vigoare.

(2) Cererile de recunoaștere a propunerii de raționalizare depuse anterior, asupra cărora procedura nu a fost încheiată la data intrării în vigoare a prezentei legi, se examinează în modul stabilit de prezenta lege. Totodată, condițiile de recunoaștere a propunerii de raționalizare se stabilesc conform actelor normative care erau în vigoare la data depunerii cererii.

(3) Certificatele de raționalizator eliberate până la intrarea în vigoare a prezentei legi se consideră echivalente, din punct de vedere al regimului de drept, cu certificatele de raționalizator eliberate în conformitate cu prezenta lege.

Articolul 34

Guvernul, în termen de 3 luni:

- va prezenta Parlamentului propuneri privind aducerea legislației în vigoare în concordanță cu prezenta lege;
- va aduce actele sale normative în corespundere cu prezenta lege;
- va asigura reexaminarea și anularea de către ministere și departamente a actelor lor normative care contravin prezentei legi;
- va elabora și va aproba, în baza prezentei legi, actele normative respective, subordonate legii.

**PREȘEDINTELE
PARLAMENTULUI**

Eugenia OSTAPCIUC

**Chișinău, 10 mai 2001.
Nr. 138-XV.**

Anexa 6

Republica Moldova

GUVERNUL

HOTĂRÎRE Nr. 619
din 07.06.2004

despre aprobarea Regulamentului-model privind activitatea de raționalizare

Publicat : 18.06.2004 în Monitorul Oficial Nr. 96-99 art Nr : 782

Întru realizarea prevederilor Legii nr. 138-XV din 10 mai 2001 cu privire la activitatea de raționalizare (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2001, nr. 81-83, art. 608), Guvernul HOTĂRĂȘTE:

1. Se aprobă:

Regulamentul-model privind activitatea de raționalizare, conform anexei nr.1;

Modificările ce se operează în Hotărîrea Guvernului nr.347 din 25 mai 1992 "Cu privire la activitatea inventivă în Republica Moldova", conform anexei nr.2.

Prim-ministru

Vasile TARLEV

Contrasemnată:

Viceprim-ministru

Valerian Cristea

Ministrul economiei

Marian Lupu

Chișinău, 7 iunie 2004.

Nr. 619.

Anexa nr.1
la Hotărîrea Guvernului nr. 619
din 7 iunie 2004

**Regulamentul-model
privind activitatea de raționalizare
I. Dispoziții generale**

1. Regulamentul-model privind activitatea de raționalizare (în continuare -Regulamentul) este elaborat conform prevederilor Legii cu privire la activitatea de raționalizare și are drept scop reglementarea procesului de realizare, implementare și aplicare a propunerilor de raționalizare, elaborate în cadrul întreprinderii, instituției, organizației (în continuare - întreprindere).

Propunere de raționalizare se consideră:

a) soluția tehnică care prevede modificarea construcției unui articol, a unei metode de folosire a utilajului și aparatajului, a unor tehnologii și procedee de producție sau a componentei materialului (substanței), care este nouă și utilă pentru întreprinderea căreia i-a fost înaintată;

b) soluția organizatorică, nouă pentru întreprindere, avînd ca efect economisirea materiei prime, a resurselor energetice și financiare, a forței de muncă, precum și a altor resurse, sau ameliorarea condițiilor de muncă și a stării ecologice, sporirea securității muncii;

c) elaborările ce țin de ridicarea randamentului științific și educațional, soluțiile ce conțin un algoritm, un program pentru calculator sau o bază de date, neexploatate încă de către întreprinderea respectivă, care, aplicîndu-se la rezolvarea unei sarcini concrete, au ca efect intelectualizarea muncii umane și ridicarea productivității utilajului asistat de calculator.

2. Persoana, care prin munca sa creativă a elaborat propunerea de raționalizare, este autorul acesteia.

3. Dacă propunerea de raționalizare a fost elaborată de mai multe persoane fizice în comun, fiecare dintre acestea se consideră coautor al propunerii respective.

4. Nu se consideră coautor alpropunerii de raționalizare persoana care nu a participat, prin munca sa creativă, la realizarea propunerii de raționalizare, contribuind doar la asistența tehnică, materială sau organizatorică, precum și la legalizarea dreptului asupra propunerii sau aplicării acesteia în practică.

5. Modul de folosire a drepturilor autorului și coautorilor asupra unei propuneri de raționalizare se stabilește în baza unui acord prealabil, încheiat între aceștia.

6. Nu se consideră propuneri de raționalizare recomandările care:

a) reduc fiabilitatea, durabilitatea construcțiilor, securitatea populației și a teritoriului în situații excepționale, asigurarea sanitară a lucrătorilor, protecția și securitatea mediului, apărarea împotriva incendiilor, securitatea muncii, precum și alți indicatori ai standardelor naționale și internaționale;

b) constituie semne convenționale, norme, materiale normative și metodice;

c) formulează doar sarcina sau stabilesc efectul posibil al aplicării propunerii, fără a indica soluția concretă;

d) contravin ordinii publice și normelor etice;

e) sînt elaborate de personalul tehnico-ingineresc sau științific al întreprinderilor (de cercetare, de proiectare, de construcție, tehnologice) în procesul exercitării sarcinilor de serviciu sau a lucrărilor contractuale.

II. Examinarea și recunoașterea propunerii de raționalizare

7. Persoana/persoanele care au elaborat o propunere de raționalizare sînt în drept să comunice despre aceasta administrației întreprinderii.

8. Comunicarea privind elaborarea unei propuneri de raționalizare se perfectează în scris, sub formă de cerere de recunoaștere a propunerii de raționalizare (în continuare - cerere), conform anexei nr.1 la prezentul Regulament, și se prezintă la întreprinderea de activitatea căreia ține propunerea de raționalizare.

9. La solicitarea autorului (coautorilor), în termen de 5 zile de la primirea

cererii, întreprinderea eliberează și expediază solicitanților înștiințarea ce confirmă primirea cererii și data primirii ei.

10. Autorul este obligat să indice în cerere denumirea propunerii de raționalizare, sfera în care aceasta poate fi aplicată, necesitatea aplicării propunerii, să prezinte descrierea procesului de implementare, precum și să-și indice datele de identificare sau ale tuturor coautorilor.

În cererea privind soluția tehnică autorul (coautorii) propunerii de raționalizare trebuie să consemneze, pe lângă datele menționate la prezentul punct, deficiențele existente ale construcției articolului, ale tehnologiei de producție și tehnicii aplicate sau ale compoziției materialului și necesitatea modificării acestora, esența soluției tehnice propuse, inclusiv datele necesare pentru realizarea ei în practică și datele privind efectul pozitiv al aplicării ei.

Perfecționarea construcției articolului poate include schimbările în execuția constructivă a elementelor, ansamblurilor, legăturilor, blocurilor etc., în interconexiunea lor, în așezarea lor, precum și în proporția formelor geometrice. Perfecționarea componentei materialelor poate fi efectuată prin schimbarea ingredientelor, precum și a raporturilor lor cantitative.

În cererea privind soluția organizatorică autorul (coautorii) propunerii de raționalizare trebuie să indice, pe lângă datele menționate la acest punct, argumentarea necesității aplicării acesteia, esența propunerii și datele privind efectul economic sau alt efect pozitiv al aplicării ei.

În caz de necesitate, la cerere se anexează:

- a) materialele grafice și alte materiale (desene, scheme, schițe etc.);
- b) calculul efectului scontat de pe urma aplicării soluției propuse;
- c) acordul coautorilor privind distribuirea recompensei;
- d) alte materiale.

11. În cazul în care cererea este prezentată de către o persoană care nu activează la întreprindere, se indică adresa de la domiciliu a persoanei respective.

12. Cererea se perfectează pentru fiecare propunere în parte.

13. Prioritatea se stabilește conform ordinii cronologice de depunere a cererii de recunoaștere a propunerii de raționalizare.

14. După înregistrarea cererii în Registrul de evidență a cererilor de recunoaștere a propunerilor de raționalizare (anexa nr.2 la prezentul Regulament), administrația întreprinderii ia măsuri ca, în termen de o lună, să stabilească dacă propunerea de raționalizare ține de profilul întreprinderii, dacă este nouă și utilă pentru întreprindere și, respectiv, dacă poate fi implementată. Rezultatele examinării propunerii se consemnează într-un formular, conform anexei nr. 3 la prezentul Regulament.

15. În cazul în care propunerea de raționalizare e lipsită de noutate, acest fapt trebuie comunicat solicitantului printr-o notificare, în care se argumentează inoportunitatea utilizării acesteia.

16. În cazul în care cererea a fost depusă pentru o propunere, iar la examinare se constată că sînt prezente două sau mai multe propuneri, autorului i se comunică acest fapt. În termen de 15 zile de la data comunicării, autorul trebuie să perfecteze în scris cîte o cerere pentru fiecare propunere în parte. În caz contrar, se va examina doar o singură propunere.

17. Modificările și completările materialelor cererii, care nu schimbă esența propunerii autorului (coautorilor), pot fi introduse în termenul de la înregistrarea cererii și pînă la luarea deciziei de recunoaștere sau respingere a propunerii de raționalizare.

Toate modificările și completările se fac pe file aparte, indicîndu-se data prezentării acestora, cu semnătura autorului, autentificat conform legislației în vigoare.

18. În cazul în care s-a modificat esența propunerii de raționalizare, aceasta este examinată ca o nouă propunere pentru care trebuie prezentată o nouă cerere.

19. În cazul în care întreprinderea acceptă soluția prezentată ca propunere de raționalizare, decizia respectivă se înregistrează, în modul corespunzător, conform anexei nr. 4 și în Registrul de evidență a cererilor de recunoaștere a propunerilor de raționalizare, conform anexei nr. 2 la prezentul Regulament.

20. În cazul în care se stabilește că propunerea de raționalizare poate fi implementată și corespunde cerințelor sus-menționate, administrația comunică autorului (coautorilor) acest lucru. Datele privind implementarea propunerii de raționalizare se înscriu într-un act, conform anexei nr. 5 la prezentul Regulament.

21. Registrul de evidență a cererilor trebuie să îndeplinească următoarele condiții:

- a) să fie șnuruț;
- b) să fie autentificat prin ștampila și semnătura persoanei care ia decizia vizînd înregistrarea propunerilor de raționalizare;
- c) paginile să fie numerotate.

22. Cererea nu se examinează și nu se înregistrează în registru în cazul în care:

- a) nu este perfectată în corespundere cu prevederile prezentului Regulament;
- b) propunerea de raționalizare nu ține de activitatea întreprinderii respective.

Cauzele refuzului înregistrării propunerii de raționalizare urmează a fi expuse în scris, indicîndu-se esența propunerii și data prezentării acesteia la întreprindere.

23. În cazul în care autorul nu este de acord cu refuzul de a i se examina cererea, el este în drept să conteste acest refuz la conducătorul întreprinderii. Contestația urmează a fi examinată în termen de 15 zile.

24. Dacă se va stabili temeinicia contestației, cererea va fi acceptată pentru examinare și înregistrată. Acest fapt se confirmă printr-o înscriere corespunzătoare în rubrica "Data prezentării propunerii" din Registrul de evidență a cererilor de recunoaștere a propunerilor de raționalizare (anexa nr. 2).

25. Administrația este în drept să verifice dacă propunerea prezentată poate fi înregistrată în calitate de invenție, model de utilitate sau alt obiect de proprietate industrială, precum și dacă există necesitatea păstrării confidențialității sau dacă ea poate fi comercializată unei alte persoane, fapt despre care se comunică autorului în termen de 5 zile de la depunerea cererii.

26. În cazul acceptării propunerii de raționalizare, se eliberează certificatul de raționalizator, conform anexei nr.6 la prezentul Regulament, care se înregistrează în Registrul de evidență a certificatelor de raționalizator (anexa nr. 7 la prezentul Regulament).

27. În cazul acceptării propunerii de raționalizare, începerii utilizării ei, se încheie un contract între autorul (coautorii) propunerii de raționalizare și administrația întreprinderii, în lipsa căruia întreprinderea nu poate implementa propunerea respectivă.

28. Contractul încheiat între întreprindere și autor (coautori) trebuie să conțină:

- a) denumirile (numele) părților;
- b) obiectul contractului;
- c) drepturile și obligațiile părților;
- d) mărimea, modul și termenele achitării remunerației pentru utilizarea propunerii de raționalizare, cu indicarea sursei de finanțare;
- e) indicarea modului de soluționare a litigiilor;
- f) data și locul încheierii contractului;

g) datele de identificare și semnăturile părților.

Prezenta listă poate fi completată cu alte prevederi contractuale, stabilite de către părți.

29. Litigiile apărute între autorul (coautorii) propunerii de raționalizare și administrația întreprinderii privind înregistrarea și recunoașterea propunerii de raționalizare se examinează de o comisie constituită, în conformitate cu articolul 18 (1) din Legea cu privire la activitatea de raționalizare, din reprezentanți ai Uniunii Inventatorilor și Raționalizatorilor din Moldova "Inovatorul" sau ai organului sindical al întreprinderii și reprezentanți ai administrației acesteia. Hotărârea comisiei respective este definitivă.

30. Autorul propunerii de raționalizare participă (este în drept să participe împreună cu reprezentantul său) la examinarea litigiului legat de înregistrarea și recunoașterea propunerii sale de raționalizare.

III. Remunerarea și stimularea autorilor propunerii de raționalizare

31. În cazul în care propunerea de raționalizare este recunoscută și înregistrată de către întreprindere și este respectată procedura de implementare a acesteia, autorul (coautorii) beneficiază de dreptul la o remunerație, aceasta fiind calculată din momentul implementării propunerii de raționalizare. Quantumul remunerației se stabilește de către întreprindere, de comun acord cu autorul (coautorii), și se indică în contractul încheiat între aceștia, la capitolul "Baza de achitare a remunerației", conform anexei nr. 8 la prezentul Regulament.

În instituțiile bugetare de cercetare se stabilește o remunerație de minimum 10 salarii minime în sfera bugetară.

Recompensa pentru propunerea de raționalizare este achitată și în cazul includerii propunerii de raționalizare în documentația tehnică transmisă, pe bază de contract, unei alte întreprinderi.

De asemenea, recompensa pentru propunerea de raționalizare este achitată și în cazurile:

- a) utilizării de către întreprindere a propunerii de raționalizare;
- b) recunoașterii propunerii de raționalizare prin achitarea recompensei în avans;
- c) includerii propunerii de raționalizare în documentația tehnică transmisă pe bază de contract unei alte întreprinderi.

32. În cazul implementării propunerii de raționalizare, autorul (coautorii) acesteia beneficiază de o remunerație nu mai mică de 15 la sută din efectul economic anual al întreprinderii care poate fi obținut în urma aplicării propunerii de raționalizare. Dacă efectul obținut în urma aplicării propunerii de raționalizare este altul decât cel economic, autorul (coautorii) beneficiază de o remunerație în valoare de cel puțin 10 salarii minime.

Recompensa pentru propunerea de raționalizare, transmisă pe bază de contract altei întreprinderi în componența documentației tehnice, se stabilește, de asemenea, în mărime de cel puțin 15 la sută din suma efectului economic anual obținut de pe urma utilizării ei. Efectul economic în cazul dat se stabilește prin expertiză.

În cazul în care una și aceeași propunere a unui autor (coautori) este recunoscută drept propunere de raționalizare de către mai multe întreprinderi, fiecare dintre acestea, independent de celelalte, acordă recompensă autorului (coautorilor) în mărime de minimum 15 la sută din suma efectului economic obținut de pe urma utilizării ei.

33. Administrația întreprinderii este în drept să acorde și alte tipuri de remunerații în cazul în care autorul (coautorii) propunerii de raționalizare au participat nemijlocit la punerea ei în aplicare sau la alte activități ce țin de implementarea propunerii de raționalizare.

34. În cazul în care nu sînt respectate prevederile legislației în vigoare,

conducătorul întreprinderii este în drept, pînă la remunerarea autorului (coautorilor), să anuleze decizia privind acceptarea propunerii de raționalizare.

IV. Dispoziții finale

35. Autorul (coautorii) propunerii de raționalizare poartă răspundere conform prevederilor legislației în vigoare, în cazul în care prin această propunere se lezează drepturile altor persoane, obținute anterior și protejate legal pe teritoriul țării.

36. Administrația întreprinderii nu are dreptul să comunice esența propunerii de raționalizare altor persoane fizice sau juridice dacă acestea nu sînt în relații de muncă cu întreprinderea respectivă și poartă răspundere conform legislației în vigoare.

37. În cazul în care propunerea de raționalizare este legată nemijlocit de un secret de stat sau comercial, părțile implicate în elaborarea, implementarea, exploatarea propunerii de raționalizare respective se înștiințează în modul corespunzător de către administrația întreprinderii și sînt obligate să păstreze confidențialitatea informației despre care au luat cunoștință, în limitele stabilite de administrație.

38. Toate litigiile (cu excepția celor ce țin de înregistrarea și recunoașterea propunerii de raționalizare), care apar între autorul (coautorii) propunerii de raționalizare și administrația întreprinderii, se soluționează în instanța de judecată.

[anexa nr.1](#)

[anexa nr.2](#)

[anexa nr.3](#)

[anexa nr.4](#)

[anexanr.5](#)

[anexa nr.6](#)

[anexa nr.7](#)

[anexa nr.8](#)

Anexa 7

Republica Moldova

MINISTERUL FINANȚELOR

DIVERSE Nr. METODICA din 13.06.2003

METODICA

**determinării efectului economic sau al unui alt efect pozitiv
obținut în urma utilizării propunerilor de raționalizare**

Publicat: 13.06.2003 în Monitorul Oficial Nr. 116 art Nr: 146

Aprob
Ministerul Economiei din
Republica Moldova
Prim-vice-ministru
_____ V. MĂMĂLIGĂ

Aprob
Ministerul Finanțelor din
Republica Moldova
Viceministru
_____ E. LUPAN

APROB
Uniunea Inventatorilor și Raționalizatorilor
din Republica Moldova "Inovatorul"
Președinte
_____ N. SOLCAN

I. PREVEDERI GENERALE

1.1. Metodica de față privind determinarea efectului economic sau al unui alt efect pozitiv în urma aplicării propunerilor de raționalizare este elaborată în conformitate cu Legea nr. 138-XV din 10.05.2001 cu privire la activitatea de raționalizare.

1.2. Metodica este pusă în aplicare în schimbul Recomandărilor metodice provizorii privind determinarea efectului economic în urma aplicării invențiilor și propunerilor de raționalizare, aprobate în anul 1993 de către Președintele Consiliului Republican al Uniunii inventatorilor și raționalizatorilor din Republica Moldova și viceministrul finanțelor din Republica Moldova.

1.3. Metodica stabilește cerințe unice și principii metodice în determinarea eficacității obținute în urma aplicării propunerilor de raționalizare, fixînd totodată mărimea recompenselor de autor, și este obligatorie pentru toate persoanele fizice și juridice din Republica Moldova indiferent de forma de proprietate.

1.4. Evaluarea social-economică a propunerilor de raționalizare rezidă în calcularea efectului anual economic sau al unui alt efect pozitiv în baza utilizării lor de către agenții economici.

Efectul economic anual reprezintă în sine un venit suplimentar, obținut de întreprindere în rezultatul aplicării propunerilor de raționalizare în circuitul economic pe parcursul unui an de utilizare.

Alte efecte pozitive includ în sine îmbunătățirea condițiilor de muncă, tehnicii de securitate, normelor ecologice și alte consecințe benefice.

- 1.5. Metodica de față poate fi utilizată pentru:
- fundamentarea tehnico-economică privind alegerea variantelor performante de creare și aplicare a tehnicii noi;
 - reflectarea indicilor eficacității în normele, normativele și rezultatele implementării business-planurilor întreprinderilor;
 - în scopul stabilirii prețurilor la anumite feluri de producție, precum și pentru vânzarea-cumpărarea documentației tehnice ș.a.m.d.;
 - calcularea mărimii recompenselor pentru autorii propunerilor de raționalizare ca retribuție pentru descoperirea și aplicarea lor, precum și a primelor pentru contribuția la utilizarea propunerilor de raționalizare;
 - scopul recunoașterii propunerilor de raționalizare la etapa examinării;
 - evaluarea activității de raționalizare a persoanelor fizice și juridice;
 - prezentarea dărilor de seamă în organele Departamentului de statistică și sociologie din Republica Moldova;
 - litigii de judecată;
 - distingerea autorilor de propuneri raționalizatorice cu titluri onorifice.
- 1.6. Pentru determinarea efectului economic sau al unui alt efect pozitiv sînt necesare următoarele documente:
- \x01 document care confirmă că soluția propusă constituie o propunere de raționalizare (certificatul de raționalizator);
 - \x01 document privind începutul de facto al utilizării propunerii de raționalizare (actul de utilizare a propunerii);
 - \x01 prezența documentelor primare vizînd evidența consumurilor, cheltuielilor și veniturilor întreprinderii legate de confecționarea, folosirea și comercializarea producției obținute în baza propunerii de raționalizare.
- 1.7. Condițiile necesare pentru stabilirea cuantumului și plata recompensei de autor:
- prezența contractului de stabilire a cuantumului și ordinii de plată a recompensei între autor (autori) și întreprindere, care a considerat soluția înaintată drept propunere de raționalizare;
 - existența efectului economic sau al unui alt efect pozitiv, obținut în rezultatul utilizării propunerii de raționalizare.
- 1.8. În Metodica de față sînt utilizate următoarele noțiuni:
- Producția-bază - producția luată în calitate de bază de comparație în realizarea calculelor privind eficiența utilizării propunerilor de raționalizare.
 - Profitul brut - constituie diferența dintre mărimea veniturilor din vânzări și costul vânzărilor.
 - Includerea în circuitul economic a propunerii de raționalizare - procesul de creare, aplicare și utilizare practică a inovației.
 - Prețuri deflaționate se numesc prețurile variabile, racordate la puterea de cumpărare a banilor în perioada de bază.
 - Consumuri - resurse materiale, de muncă, funciare și financiare, exprimate în formă bănească și întrebuintate în perioada creării și utilizării propunerii de raționalizare.
 - Inovație - rezultatul activității de creație a inovatorilor din diferite ramuri ale economiei naționale, îndreptată spre elaborarea, confecționarea și aplicarea unor noi feluri de articole, tehnologii, precum și aplicarea unor forme noi de organizare.
 - Producție nouă - producția obținută în baza propunerii de raționalizare.
 - Profitul din activitatea economico-financiară - profitul obținut de întreprindere din toate tipurile de activități.

Propunerile de raționalizare - soluții tehnice și organizatorice, inclusiv algoritmi și programele pentru calculator, noi și utile pentru întreprinderile cărora sînt destinate, unul din tipurile de inovații.

Rezultate în plan general caracterizează consecințele utilizării propunerii de raționalizare în sfera de producție, financiară, socială, economică și în alte domenii.

Profitul de evidență (profitul pînă la impozitare) - rezultatul financiar, obținut de întreprindere din toate tipurile de activități și rezultatul excepțional.

Profit net - diferența dintre profitul pînă la impozitare și cheltuielile (economii) privind impozitul pe venit.

Efect - diferența dintre evaluarea rezultatelor în ansamblu și toate felurile de consumuri legate de crearea și aplicarea în practică a inovațiilor. Efectul poate fi economic, social, ecologic, informațional și de altă natură. Efectul poate fi pozitiv, zero și negativ (dacă consumurile depășesc rezultatele).

Eficacitate - este o categorie care exprimă concordanța rezultatelor și consumurilor în scopul aplicării propunerilor de raționalizare, constituie capacitatea de a economisi resursele (munca, timpul, materia primă și materialele, energia, investițiile) la o unitate de efect obținut. Eficacitatea poate fi economică, socială, ecologică, informațională și de altă natură.

II. PRINCIPIILE METODICE DE CALCULARE A EFECTULUI ECONOMIC

SAU AL UNUI ALT EFECT POZITIV ANUAL

2.1. Propunerile de raționalizare și tipurile lor

Propunerile de raționalizare sînt orientate spre îmbunătățirea, perfecționarea, transformarea nu numai a producerii bunurilor materiale la întreprindere, dar și a activității instituțiilor științifice, de cultură, învățămînt, ocrotirii sănătății, administrației de stat, financiare, comerciale etc. Drept rezultat al aplicării propunerilor de raționalizare poate fi considerat efectul economic, dar, în același timp, și cel social, ecologic, informațional și alte efecte pozitive.

Efectul economic - este rezultatul aplicării propunerilor de raționalizare, care asigură economia resurselor de muncă, materiale, bănești, majorarea volumului de comercializare a producției și obținerea profitului.

Efectul social - este rezultatul utilizării propunerilor de raționalizare ce permite satisfacerea, la un înalt grad, a necesităților omului, creșterea nivelului și calității vieții, ameliorarea condițiilor de muncă și odihnă a salariaților.

Efectul ecologic constă în reducerea eliminărilor nocive în mediul ambiant (la o unitate de producție), ameliorarea mediului, sporirea calității lui, reducerea volumului de consum al resurselor naturale nereproductive și a pagubelor de pe urma calamităților naturale. Acest efect, într-o oarecare măsură, poate fi exprimat în formă bănească.

Efectul informațional este legat de crearea și răspîndirea informației (sub formă de publicații, standarde și norme, documentație tehnică, documente electronice, precum și cunoștințe sau deprinderi valorificate de oameni) despre funcționarea sistemelor tehnice și biologice, cît și despre metodele cele mai raționale de aplicare a acestor sisteme în practică.

Efectul integral obținut în urma utilizării propunerilor de raționalizare constituie în sine totalitatea efectelor: economic, social, ecologic, informațional și al unui alt efect pozitiv și este definit ca efectul social-economic.

Efectul economic al propunerilor de raționalizare este caracterizat printr-un sistem de indici. Generalizator este efectul economic anual.

Concomitent cu aceasta, în calitate de indici particulari pot fi considerați:

 indicele calității;

 volumul producției autohtone folosite în schimbul celei de import;

volumul veniturilor din export;
prețul competitiv de concurență;
indicii care caracterizează durabilitatea, transportabilitatea, productivitatea, capacitatea energetică și materială a producției;
alți indici.

În dependență de specificul propunerii la determinarea indicelui generalizator este necesară calcularea prealabilă a indicilor particulari.

Efectul social-economic poate avea caracter local și național. În Metodica de față este examinat efectul local.

Indicii efectului economic la nivel de întreprindere permite evidențierea rezultatelor în producție: încasările din comercializarea producției (lucrărilor), profitul (venitul) sau reducerea cheltuielilor curente de producție (costului de producție) și alți indici.

Rezultatele și cheltuielile sociale, ecologice, informaționale și de altă natură, care pot fi exprimate în unități monetare, sînt examinate drept indici suplimentari ai nivelului respectiv de eficacitate economică.

Propunerile de raționalizare ca un fel de inovații se structurează în:
productive (introducerea mărfurilor și serviciilor noi);
tehnologice (aplicarea noilor metode de producție);
organizatorice (modificarea organizării și structurii producerii, a muncii și managementului);
de piață (crearea unor piețe noi de desfacere, valorificarea unor surse noi de aprovizionare cu materie primă, semifabricate, energie ș.a.m.d.);
complexe.

În dependență de tipul efectului preponderent propunerile de raționalizare constituie următorul cadru:

- economice;
- sociale;
- ecologice;
- informaționale;
- complexe (integrale).

2.2. Etapele de introducere în circuitul economic a propunerilor de raționalizare

Introducerea în circuitul economic include două etape a ciclului de viață a propunerilor de raționalizare.

Prima etapă - este etapa creării inovației, cuprinde perioada de la începutul elaborării pînă la data utilizării ei de facto;

Etapa a doua - este etapa aplicării, un an de gestiune, pe parcursul căruia, în baza aplicării inovației, s-a obținut rezultat pozitiv și este determinat efectul economic sau un alt efect.

2.3. Metodele de calculare a efectului social-economic de pe urma utilizării propunerilor de raționalizare

Pentru calcularea efectului social-economic poate fi întrebuintată metoda absolută sau comparativă a eficacității. Metoda eficacității absolute presupune calcularea rezultatelor efective: costul de producție integral, volumul vânzărilor, mărimea pierderilor cauzate de trecerea la producția nouă, reducerea consumurilor totale de muncă reală și materializată la întreprindere, atît în sfera de producție, cît și în cea de exploatare.

Pentru propunerile de raționalizare cu soluții alternative (bază pentru comparație) se calculează eficacitatea economică comparativă. În acest scop se efectuează o analiză comparativă a parametrilor tehnico-economici și sînt stabilite avantajele economice ale propunerilor, ca obiect de

schimb la întreprinderea în cauză în anul precedent celui, în care a demarat utilizarea propunerii. În cazul lipsei bazei de comparație, ea poate fi aleasă la o altă întreprindere.

2.4. Principiile metodice de calculare a efectului social-economic

2.4.1. Principiul "egalității efectelor"

La calcularea efectului social-economic, obținut de pe urma utilizării propunerilor de raționalizare, trebuie să fie asigurată condiția "egalității efectelor", fapt pentru care se aplică o abordare complexă, ce prevede următoarele:

asigurarea standardelor sociale și ecologice în vigoare;

evidența tuturor consecințelor însoțitoare de natură pozitivă sau negativă, de calitate, sociale, ecologice în sferile conexe de producție și exploatare;

racordarea cheltuielilor și rezultatelor la același moment de timp.

Realizarea principiului "comparație în cazul egalității efectelor" necesită o evidență și evaluare a rezultatelor însoțitoare, la care se referă:

diferența de consumuri în sferile de producție create în legătură cu apariția unor soluții tehnice noi;

modificarea condițiilor de transport;

modificarea pagubelor consumatorului în legătură cu staționarea, suspendarea funcționării sau ieșirea accidentală din uz a utilajului principal;

diferența în costul consecințelor ecologice cauzate de impurificarea mediului ambient, schimbările în morbiditatea angajaților ș.a.;

modificările în producția secundară și conexă;

alte rezultate.

2.4.2. Principiile de bază în efectuarea calculului

v La calcularea efectului pozitiv de pe urma utilizării propunerilor de raționalizare se folosesc prețurile și tarifele curente la materiale și articole de asamblare, sistemul stabilit de impozitare, ordinea în vigoare privind determinarea costului de producție a bunurilor (serviciilor, lucrărilor).

Calcularea indicilor efectului social-economic se efectuează în moneda națională. Pentru proiecte mixte este posibil calculul în moneda națională și valuta străină.

În cazurile în care sînt folosite materia primă și tehnica din străinătate, valoarea lor în valută este transformată în moneda națională în conformitate cu legislația în vigoare.

În afară de calcularea efectului economic anual este necesar să fie determinată mărimea efectului social-economic neluat în evidență. Metoda include stabilirea următoarelor detalii:

efectul de pe urma modificării folosirii resurselor de import;

rezultatul modificărilor social-ecologice;

rezultatele însoțitoare în sferile conexe de producere, în secțiile întreprinderii.

Efectul de pe urma modificărilor la folosirea resurselor de import se determină în baza reducerii procurărilor din străinătate, a prețurilor de aprovizionare care includ cheltuielile de transport și consumurile de producție fără TVA.

\xf5 Diversitatea efectelor sociale, ecologice, informaționale nu pot avea nemijlocit o evaluare bănească. În aceste cazuri pentru calcularea efectului se recurge la aprecierea de expert.

\xf5 Dacă propunerea de raționalizare implementată are influență nu numai asupra unui fel, dar asupra mai multor feluri de producție, atunci se admite efectuarea calculului pentru stabilirea efectului economic anual la acel fel de producție care are cea mai mare pondere în obținerea producției.

\xf5 Dacă implementarea propunerii de raționalizare este condiționată de producerea și consumul unor feluri de producție (subansambluri, agregate), atunci în calcul sînt luate

consumurile pentru producerea lor, nu însă și cheltuielile de aprovizionare, adică consumurile sînt evidențiate nu conform prețurilor de achiziție, ci în baza costului de producție.

În componența consumurilor unice la crearea și utilizarea propunerilor de raționalizare vor fi incluse atît investițiile capitale, cît și consumurile pentru:

- lucrări experimentale, de construcții, tehnologice și de proiectare;
- procurarea, transportarea, montarea, ajustarea și valorificarea utilajului nou și demontarea utilajului schimbat;
- angajarea și instruirea personalului;
- excluderea consecințelor sociale și ecologice negative;
- alte consumuri.

2.5. Metodica confruntării cheltuielilor și veniturilor apărute în perioade diferite

În procesul creării și aplicării propunerilor de raționalizare întreprinderile trebuie să confrunte cheltuielile și veniturile care apar în perioade diferite. Cheltuielile realizate și efectele obținute în perioada aplicării în circuitul economic al propunerii de raționalizare au o valoare diferită. Suma de mijloace bănești, determinată la etapa actuală, are o valoare cu mult mai mare, în comparație cu aceeași sumă, dar căpătată în anii viitori.

Pentru evidențierea acestei particularități, cheltuielile și rezultatele fiecărei etape de implementare în circuitul economic a propunerii de raționalizare se aduce la o unitate comună de timp - anul de gestiune. Aducerea cheltuielilor și rezultatelor la un numitor comun constituie un element de scontare. În calculele efectuate se ia în considerație factorul de timp în baza folosirii coeficientului de scontare (a_t) care se calculează conform formulei:

$$a_t = 1/(1+i)^t \quad (1)$$

unde: i - rata (norma scontului), exprimată în fracții zecimale (de obicei, este egală cu rata medie a dobînzii la creditele de lungă durată, cu evidențierea unor modificări posibile în sistemul de creditare);

t - timpul din momentul obținerii rezultatelor pînă la momentul comparării, exprimat în ani.

Valoarea curentă a cheltuielilor, de exemplu, poate fi calculată conform metodei de scontare, aplicînd formula:

$$C_c = C_p / a_t \quad (2)$$

unde: C_c - valoarea curentă a cheltuielilor (lei);

C_p - cheltuielile perioadei precedente (lei).

În mod analogic, valoarea viitoare a cheltuielilor (C_v) se calculează conform formulei:

$$C_v = C_c a_t \quad (3)$$

2.6. Aplicarea impozitelor în vigoare

La calcularea cheltuielilor și rezultatelor este necesar să fie luate în considerație impozitele din perioada dată, care se împart în:

impozitele incluse on costul de producție - TVA, accize, taxe vamale pentru mrrfurile de import, precum și alte impozite prevzute de legislația on vigoare (cu excepția impozitelor care ulterior organele fiscale le restituie ontreprinderilor);

contribuțiile în bugetul asigurărilor sociale de stat.

2.7. Principiile de calculare a cheltuielilor

La evaluarea soluțiilor tehnice, în rezultatul implementării cărora sînt create noi mijloace de producție, în componența cheltuielilor sînt incluse toate consumurile, atît din sfera de producție, cît și din cea de exploatare.

Calculul se efectuează în baza formulei:

$$C_p = M + S + I + P_m - P_s \quad (4)$$

unde: Cp - cheltuielile pentru producerea și utilizarea mijloacelor de producție, fără cota de amortizare (lei);

M - consumuri de materiale, subansambluri, servicii (lei);

S - salariul personalului productiv (lei);

I - impozitele incluse în cheltuieli (lei);

Pm - consumurile unice și costul fondurilor fixe (lei);

Ps - valoarea rămasă a fondurilor fixe (lei).

III. METODICA CALCULĂRII EFECTULUI ECONOMIC SAU AL UNUI ALT EFECT POZITIV

3.1. Metodica calculării efectului economic anual de pe urma utilizării propunerilor de raționalizare

Decizia privind utilitatea creării și aplicării propunerilor de raționalizare se adoptă în baza efectului economic sau al unui alt efect pozitiv luând în considerație volumul de producție nouă câpătată la etapa implementării.

Efectul economic anual, de care beneficiază agenții economici în rezultatul utilizării propunerilor de raționalizare sau a produsului cu implementarea lor, constituie o sporire a venitului întreprinderii, care este exprimat sub formă de:

sporirea profitului brut, de evidență sau a profitului net;

reducerea costului de producție ca urmare a economiei și/sau folosirii eficiente a resurselor disponibile, precum și a majorării productivității muncii;

sporirea vânzărilor nete (încasări din comercializarea producției), datorită majorării prețurilor de vânzare a unei unități de producție sau sporirii volumului de producție comercializată;

economiei globale a resurselor de muncă, materiale și financiare;

alți indici.

Calcularea efectului economic anual (sporul venitului întreprinderii) în rezultatul utilizării propunerilor de raționalizare se efectuează în baza metodelor absolută și comparativă a eficacității la etapa a doua de aplicare a inovațiilor în circuitul economic pe parcursul anului de gestiune.

Pentru propunerile fără analogie se calculează eficiența absolută. În felul dat, utilitatea se determină prin relevarea cotei de profit, consum și cheltuieli, veniturilor din vânzări, economiei resurselor ce revin propunerii de raționalizare în cauză sau pe calea confruntării efectelor (mărimea vânzărilor anuale, costului de producție, profitului, economiei resurselor), obținute la întreprinderea în care a fost utilizată propunerea de raționalizare, cu valoarea acelorași indici căpătați de pe urma rezultatului cauzat de utilizarea analogului.

Diferența în valoarea volumelor de rezultate utile, determinate prin metoda eficacității comparative, constituie efectul economic anual obținut de pe urma propunerilor de raționalizare.

3.1.1. Metodica calculării efectului economic anual, exprimat în sporul profitului de evidență și a profitului net

În conformitate cu standardele naționale de contabilitate, profitul de evidență (profitul pînă la impozitare) al agentului economic include:

profitul brut care se formează în urma comercializării producției gata, lucrărilor efectuate, serviciilor prestate conform prețurilor de livrare, fără TVA și accize;

profitul din activitatea operațională (arenda curentă a activelor nemateriale și materiale pe termen lung a întreprinderii, calcularea și perceperea amenzilor și altor sancțiuni pentru încălcările condițiilor contractuale ș.a.);

profitul din activitatea economico-financiară sub forma de dobânzi, royalty, dividende;

profitul căpătat în rezultatul unor evenimente și operații excepționale neprevăzute.

Profitul pînă la impozitare se utilizează pentru a stabili nivelul rentabilității activelor și altor indici, ce caracterizează folosirea propunerilor de raționalizare.

Profitul de evidență al întreprinderii:

$$V_e = V_{br} + V_{ao} + V_{af} + V_n, \quad (5)$$

unde: V_e - mărimea profitului de evidență (lei);

V_{br} - mărimea profitului brut (lei);

V_{ao} - profitul din activitatea operațională (lei);

V_{af} - profitul din activitatea economico-financiară (lei);

V_n - profitul obținut în rezultatul evenimentelor și operațiilor excepționale neprevăzute (lei).

În rezultatul implementării propunerilor de raționalizare în practica de producere sporește volumul unuia din tipurile de profit susnumite. În cazul dat sporirea profitului de evidență va fi egală cu sporul tipului corespunzător al profitului:

$$D V_e = D V_{br} \text{ sau } D V_e = D V_{ao} \text{ sau } D V_e = D V_{af} \text{ sau } D V_e = D V_n \quad (6)$$

Profitul brut al întreprinderii din fiecare sursă de venituri constituie diferența dintre valoarea tuturor tipurilor de producție nouă (vînzări nete) și cheltuielile respective (costul vînzărilor) și se calculează conform formulei:

$$V_{br} = \sum_{i=1}^k (P_i - C_i), \quad (7)$$

unde: V_{br} - profitul brut, obținut din comercializarea tuturor tipurilor de producție nouă pe parcursul anului de gestiune (lei);

P_i - volumul anual al vînzărilor nete (valoarea) i -tipului de producție nouă comercializată pe parcursul anului de gestiune (lei);

C_i - costul vînzărilor anuale al i -tipului de producție nouă comercializată pe parcursul anului de gestiune (lei);

k - cantitatea tipurilor de producție nouă.

Exemplu 1. Folosind propunerea de raționali/are, întreprinderea produce 3 tipuri noi de producție (podusul A, B, C).

Se dă (mii lei):

Vînzări nete anuale	254,7
Inclusiv: produsul A	120,6
B	92,4
C	41,7
Costul vînzărilor	214,4
Inclusiv: produsul A	98,8
B	80,1
C	35,5

Utilizînd formula (7), determinăm efectul economic anual, egal cu volumul profitului brut, căpătat din comercializarea tipurilor noi de producție pe parcursul anului de gestiune:

$$V_{br} = (120,6 - 98,8) + (92,4 - 80,1) + (41,7 - 35,5) = 40,3 \text{ mii lei}$$

Sporul profitului brut căpătat din comercializarea tipurilor noi de producție în anul de gestiune se determină în baza formulei:

$$D V_{br} = V_{br}^n - V_{br}^b, \quad (8)$$

unde: $D V_{br}$ - sporul profitului brut obținut în anul de gestiune din comercializarea tipurilor noi de producție (lei);

Vbr^n - mărimea profitului brut obținut pe parcursul anului de gestiune din comercializarea tipurilor noi de producție (lei);

Vbr^b - mărimea profitului brut obținut din comercializarea tipurilor producției-bază în anul precedent (lei).

Exemplu 2. Utilizarea propunerii de raționalizare a contribuit la perfecționarea producției obținute, în unna căreia s-au modificat indicii de comercializare.

Se dă (mii lei): Anul de gestiune Anul precedent

(tipul nou de (tipul producției-bază)

producție)

Vânzările 314,2 254,7

Costul vânzărilor 280,0 238,9

Determinăm efectul economic anual conform formulei (8). El este egal cu sporul profitului brut câpătat din comercializarea tipurilor noi de producție pe parcursul anului:

$DVbr = (314,2 - 280,0) - (254,7 - 238,9) = 18,4$ mii lei

Sporul profitului brut poate fi determinat prin confruntarea prețurilor de comercializare și costului de producție a unei unități de producție nouă și producției-bază, luând în considerație volumul vânzărilor producției noi conform formulei:

$$D Vbr = S \sum_{i=1}^k [(P_i^n - C_i^n) - (P_i^b - C_i^b)] * S_i^n, \quad (9)$$

unde: $D Vbr$ - sporul profitului brut obținut în anul de gestiune din comercializarea tipurilor noi de producție (lei);

P_i^n și P_i^b - prețul de comercializare a unei unități de i -tip corespunzător a producției noi și producției-bază (lei/buc.; lei/t; lei/m*xc);

C_i^n și C_i^b - costul de producție a unei unități de i -tip corespunzător a producției noi și producției-bază (lei/buc.; lei/t; lei/m*xc);

S_i^n - volumul vânzărilor a unei unități de i -tip de producție nouă în anul de gestiune (buc; t; m*xc);

k - numărul tipurilor de producție nouă.

Exemplu 3. Implementarea în circuitul economic a propunerii de raționalizare a contribuit la modificarea prețurilor de comercializare și a costului de producție a produselor obținute.

Producția nouă

Productia-bază

Se dă:

Prețul de comercializare

17,41 lei/kg 25,6 lei/kg

20,4 lei/kg 36,6 lei/kg

a unei unități de producție: produsul A produsul B

Costul de producție

15,5 lei/kg 22,8 lei/kg

17,91 lei/kg 32,8 lei/kg

35620,0 kg 20125,0 kg

a unei unități de producție: produsul A produsul B

Volumul vânzărilor:

produsul A produsul B

în baza formulei (9) determinăm sporul profitului brut, care corespunde efectului economic anual:

$$DV_{br} = [(20,4 - 17,9) - (17,4 - 15,5)] * 35620 + [(36,6 - 32,8) - (25,6 - 22,8)] * 20125 = 41497,0 \text{ lei}$$

Profitul net al întreprinderii constituie diferența dintre profitul de evidență și cheltuielile privind impozitul pe venit:

$$V_{net} = V_e - I, \quad (10)$$

unde: V_{net} - mărimea profitului net (lei);

V_e - mărimea profitului de evidență (lei);

I - cheltuieli privind impozitul pe venit (lei).

Dacă în conformitate cu legislația în vigoare în anul de gestiune întreprinderea a obținut o economie privind impozitul pe venit, atunci această sumă nu poate fi atribuită sporului de profit net și, respectiv, nu poate fi atribuită efectului economic anual din utilizarea propunerilor de raționalizare.

Sporul profitului net obținut în anul de gestiune din comercializarea noilor tipuri de producție se determină în baza formulei:

$$D V_{net} = V_{net}^n - V_{net}^b, \quad (11)$$

unde: $D V_{net}$ - sporul profitului net obținut în anul de gestiune din comercializarea tipurilor noi de producție (lei);

V_{net}^n - mărimea profitului net obținut în anul de gestiune din comercializarea tipurilor noi de producție (lei);

V_{net}^b - mărimea profitului net obținut din comercializarea tipurilor producției-bază în anul precedent (lei).

Exemplu 4. Propunerea de raționalizare este orientată la sporirea profitului net.

Se dă (mii lei):

Mărimea profitului de evidență (profitului pînă la impozitare):

în perioada de gestiune 126,5

în perioada precedentă 126,5

Cheltuieli privind impozitul pe venit:

în perioada de gestiune 34,5

în perioada precedentă 42,6

în baza formulei (10) determinăm mărimea profitului net obținut, respectiv, în perioada de gestiune și cea precedentă:

n

$$V_{net}^n = 126500 - 34500 = 92000 \text{ lei}$$

$$V_{net}^b = 126500 - 42600 = 83900 \text{ lei}$$

Sporul profitului net (formula 11):

$$D V_{net} = 92000 - 83900 = 8100 \text{ lei}$$

Sporul profitului net poate fi format din sporul: profitului brut, profitului din activitatea operațională și economico-financiară, profitului căpătat în rezultatul unor evenimente și operații excepționale neprevăzute.

La formarea sporului profitului net din contul sporului profitului brut:

$$D V_{net} = S_{i=1}^k (P_i^n - C_i^n) - (P_i^b - C_i^b)] S_i^n - I \quad (12)$$

Exemplu 5. Dacă propunerea de raționalizare nu este legată de modificarea cheltuielilor privind impozitul pe venit, dar duce la majorarea profitului brut, atunci sporul profitului net se determină în baza formulei (12). Sedă:

modificarea prețurilor de comercializare, costului de producție și volumului de vânzări din exemplul 3. Cheltuielile privind impozitul pe venit - 11,6 mii lei. În conformitate cu formula (12) sporul profitului net constituie:

$$DV_{net} = [(20,4 - 17,9) - (17,4 - 15,5)] * 35620 + [(36,6 - 32,8) - (25,6 - 22,8)] * 20125 - 11600 = 29897,0 \text{ lei}$$

3.1.2. Metodica de calculare a efectului economic anual obținut din contul reducerii costului de producție

Propunerile de raționalizare orientate la sporirea productivității muncii, economia sau folosirea rațională a resurselor de muncă, materiale și financiare, legate de confecționarea și comercializarea producției, duc în fine la reducerea costului de producție.

Calcularea efectului economic anual obținut de pe urma utilizării propunerilor de raționalizare se reduce la determinarea produsului între volumul de producție a noilor tipuri de produse pe parcursul anului de gestiune și volumul reducerii costului de producție a unei unități de producție:

$$E = \sum_{i=1}^k D C_i * S_i^n = S * (C_i^b - C_i^n) * S_i^n, \quad (13)$$

unde: E - efectul economic anual de pe urma utilizării propunerilor de raționalizare pe parcursul perioadei de gestiune, obținut din contul reducerii costului de producție a tuturor tipurilor noi de producție (lei);

D C_i - volumul reducerii costului de producție i-unității producției de tip nou (lei/buc.; lei/kg; lei/m³);

S_i - volumul producției i-unității produselor de tip nou obținut în anul de gestiune (buc.);

C_i^b și C_iⁿ - costul de producție al unei i-unități de producție de tip nou și, respectiv, producție-bază (lei/buc.; lei/kg; lei/m³);

k - cantitatea tipurilor de producție nouă.

Exemplu 6. Implementarea în circuitul economic a propunerii de raționalizare este legată de reducerea costului de producție la două tipuri de produse.

Sedă: Costul de producție a unei unități noi de producție:

produsul A 16,8 lei/un

produsul B 34,5 lei/un

Costul de producție a unei unități de producție-bază:

produsul A 19,4 lei/un

produsul B 36,6 lei/un

Volumul de producție și comercializare a tipurilor noi de produse:

produsul A 10210 un

produsul B 26500 un

Efectul economic anual de pe urma utilizării propunerii de raționalizare va constitui (formula 13):

$$E = (19,4 - 16,8) * 10210 + (36,6 - 34,5) * 26500 = 82196 \text{ lei}$$

3.1.3. Metodica de calculare a efectului economic anual, exprimat sub formă de spor al volumului de vânzări nete

Creșterea veniturilor din vânzări (încasări din comercializarea producției) poate fi obținută în baza aplicării propunerilor de raționalizare legate de:

majorarea prețului de comercializare a unei unități de producție, atât din contul îmbunătățirii parametrilor de calitate a producției noi, cât și din contul perfecționării activității de marketing și activităților de alt gen;

majorarea volumului de comercializare a producției din contul perfecționării activității de marketing și activităților de alt gen.

Efectul economic anual, exprimat sub formă de spor al volumului de vânzări nete din contul utilizării propunerii de raționalizare, care permite majorarea prețului unei unități de producție comercializată, se determină conform formulei:

$$D P = S \sum_{i=1}^k (P_i^n - P_i^b) * D S_i, \quad (14)$$

unde: $D P$ - sporul volumului de vânzări nete pe parcursul anului de gestiune, obținut din contul comercializării unor tipuri noi de producție mai calitative și din perfecționarea activității de marketing și activităților de alt gen (lei);

P_i^n și P_i^b - prețul de comercializare a unei i -unități corespunzător a producției noi și producției-bază (lei/buc.; lei/kg; lei/m³);

S_i^n - volumul vânzărilor al unei i -unități de producție nouă în anul de gestiune (buc; kg; m³).

Exemplu 7. Propunerea de raționalizare este orientată la majorarea prețului de comercializare pe unitate pentru patru tipuri noi de producție, costul de producție rămânând constant.

Se dă:

Prețul de comercializare a unei unități de producție de tip nou: produsul
A 50,5 lei/un produsul B 14,7 lei/un produsul C 28,6 lei/un produsul fl, 30,2 lei/un
Prețul de comercializare a tipurilor de producție-bază: produsul A 48,8 lei/un
produsul B 13,2 lei/un produsul C 24,5 lei/un produsul fl 29,1 lei/un

Volumul de producție și comercializare a producției de tip nou: produsul
A 5600 un produsul B 10750 un produsul C 1950 un produsul fl 12700 un

în baza formulei (14) determinăm efectul economic anual:

$$E = (50,5 - 48,8) * 5600 + (14,7 - 13,2) * 10750 + (28,6 - 24,5) * 1950 + (30,2 - 29,1) * 12700 = 9520 + 16125 + 7995 + 13970 + 47610 \text{ lei}$$

Sporul volumului de vânzări nete din contul utilizării propunerii de raționalizare, ce asigură cantități suplimentare de producție comercializată, se determină conform formulei:

$$D P = S \sum_{i=1}^k (P_i^b - C_i^b) * D S_i, \quad (15)$$

unde: $D P$ - sporul volumului de vânzări nete pe parcursul anului de gestiune, obținut din contul comercializării unor cantități suplimentare de producție (lei);

P_i^b - prețul de comercializare a unei i -unități a producției-bază (lei/buc.; lei/kg; lei/m³);

C_i^b - costul de producție al unei i -unități de producție-bază (lei/buc.; lei/kg; lei/m³);

$D S_i$ - cantitatea suplimentară comercializată a i -unității de producție în anul de gestiune (buc.; kg; m³).

Exemplu 8. Dacă propunerea de raționalizare este legată de comercializarea cantității suplimentare, având prețuri și costul de producție anterioare, atunci efectul economic anual va fi egal cu sporul volumului de vânzări nete. Se dă: Prețul de comercializare a producției-bază:
produsul A 422,5 lei/un

produsul B 13 5,4 lei/un
produsul C 88,6 lei/un Costul de producție a producției-bază:
produsul A 388,4 lei/un
produsul B 104,71 lei/un
produsul C 80,1 lei/un Volumul suplimentar de vânzări ale producției:
produsul A 985 un
produsul B 421 un
produsul C 1545 un Efectul economic anual va constitui (formula 15):

$$E = DP = (422,5 - 388,4) * 985 + (135,4 - 104,7) * 421 + (88,6 - 80,1) * 1545 = 59645,7 \text{ lei}$$

3.1.4. Metodica de calculare a efectului economic anual

exprimat sub formă de economii de resurse

Crearea și aplicarea propunerii de raționalizare poate conduce la economia resurselor de muncă, materiale și financiare, atât în sfera de producere, cât și în cea neproductivă.

La utilizarea inovațiilor în sfera de producere sînt posibile două variante.

Prima. Economia este nemijlocit legată de producerea și comercializarea producției, dar ea se referă doar la unele feluri de resurse, ca, de exemplu, materia primă, materialele, carburanții, energia, semifabricatele, ambalajul etc.

A doua. Economia resurselor nu este legată nemijlocit de sfera de producere și comercializare a producției, dar indirect influențează mărimea consumurilor și cheltuielilor. De exemplu, economia consumurilor de energie electrică și termică la încălzirea și iluminarea blocurilor administrative etc.

În cazurile date nu este necesar de a calcula efectul economic anual prin confruntarea costului de producție și volumului de comercializare a producției în baza formulei 13. Este de ajuns de a stabili costul resurselor economisite.

Dacă inovațiile sînt utilizate în sfera neproductivă, economia resurselor nu influențează costul de producție. De exemplu, reducerea personalului de deservire, micșorarea consumului de energie electrică la baza de odihnă sau la un alt obiect din sfera social-culturală.

În cazul dat calcularea efectului economic anual se reduce la determinarea valorii resurselor economisite.

Economia resurselor materiale poate fi determinată conform formulei:

$$E = S \sum_{i=1}^k (P_i + t_i) * (m_i^b - m_i^n) * S_i, \quad (16)$$

unde: E - valoarea resurselor materiale economisite în anul de gestiune, în care a fost utilizată propunerea de raționalizare (lei);

P_i - prețul de procurare sau costul de producție (fabricare, confecționare) a unei unități i-tip de resurse (lei/kg; lei/m³; lei/KWt-oră; lei/buc.);

t_i - cheltuieli de transport și alte cheltuieli legate de procurarea

i-tipului de resurse (lei/kg; lei/m³; lei/KWt-oră);

m^b și mⁿ - consumul i-tipului de resurse materiale respectiv pe o unitate de producție-bază și producție nouă (kg/buc; m³/buc; lei/buc);

S_i - volumul de producție și de comercializare a i-tipului de producție nouă (buc.);

k - cantitatea de tipuri de resurse materiale economisite de pe urma utilizării propunerii de raționalizare.

Exemplu 9. Aplicarea propunerii de raționalizare conduce la economia resurselor folosite la fabricarea producției de bază a întreprinderii. În cazul dat efectul economic anual va fi egal cu valoarea resurselor economisite.

Se dă: producție producție-
 nouă bază
 Consum de metal la o unitate
 de producție:

produsul A 4, 20 kg 4,34 kg
produsul B 1,06 kg 1,22 kg

Prețul de procurare a metalului:

produsul A 4, 39 lei/kg 4,39 lei/kg
produsul B 5,11 lei/kg 5,11 lei/kg

Cheltuieli suplimentare privind
aducerea metalului:

produsul A 0,64 lei/kg 0,64 lei/kg
produsul B 0,64 lei/kg 0,64 lei/kg

Volumul de producție și comercializare:

produsul A 18920kg
produsul B 24522 kg

Economia de resurse materiale se determină conform formulei (16):

$E = (4,39 + 0,64) * (4,34 - 4,20) * 18920 + (4,39 + 0,64) * (1,22 - 1,06) * 24522 = 33058,77$ lei

Așa dar, efectul economic anual din utilizarea propunerii de raționalizare constituie 33058,77 lei.

Dacă propunerea de raționalizare este orientată spre economia resurselor care nu sunt legate de producția obținută, atunci calcularea efectului economic anual poate fi efectuată conform formulei:

$$E = S \sum_{i=1}^k (P_i + t_i) * R_i, \quad (17)$$

unde: R_i - volumul i -tipului de resurse economisite (kg, m³, l).

Exemplu 10. în rezultatul aplicării propunerii de raționalizare pe parcursul anului de gestiune s-au economisit energie electrică și gaze naturale, folosite la încălzirea încăperilor de producție respectiv 46520 kwt-oră și 10500 m³.

Efectul economic anual constituie (formula 17):

$E = 46520 * 0,864 + 10500 * 0,9723 = 50402, 43$ lei

Notă: - tariful pentru 1000m gaze - 972,3 lei;

- tariful pentru 1 KWt-oră energie electrică 0,864 lei.

Economia anuală în rezultatul reducerii personalului se calculează conform formulei:

$$E = S \sum_{i=1}^k (A_i * f + m + k_i) * N_i, \quad (18)$$

unde: E - economiile anuale pe baza reducerii personalului obținute în anul de gestiune (lei);
 A - fondul anual de salarizare a i -categoriei de angajat redus, inclusiv primele, indemnizațiile de concediu, suplimente personale și alte plăți (lei/lucr.);

f - coeficientul ce ține cont de contribuțiile în bugetul asigurărilor sociale de stat;

m - prelevările anuale în bugetul local al taxei pentru amenajarea teritoriului și a altor impozite (taxe) transferate de întreprindere pe fiecare angajat (lei/lucr.);

k_i - cheltuieli de amenajare și menținere în ordine a locului de muncă eliberat, de protecția muncii și tehnica securității i -categoriei de angajat (lei/lucr.);

N_i - numărul i -categoriei de angajați reduși.

Exemplu 11. Implementarea în circuitul economic a propunerii de raționalizare a condus la reducerea personalului:

lăcătuș de categoria IV 2 pers.

ajustor de categoria VI 1 pers

hamali 3 pers

Economia anuală se calculează conform formulei (18). Fondul anual de salarizare, inclusiv prime, suplimente personale, indemnizațiile de concediu și alte plăți constituie la întreprindere:

pentru lăcătuș de categoria IV 8160 lei

pentru ajustor de categoria VI 10639,5 lei

pentru hamali 5420 lei

Coeficientul ce ține cont de contribuțiile în Bugetul asigurărilor sociale de stat, conform legislației în vigoare, constituie

$$f = 1,29.$$

Prelevările anuale în bugetul local privind taxa pentru amenajarea teritoriului constituie pentru un angajat 22,3 lei.

Cheltuielile anuale pentru amenajarea și menținerea unui loc de muncă sunt egale cu:

lăcătuș de categoria IV 322,4 lei

ajustor de categoria VI 406,0 lei

hamali 213,7 lei

Efectul economic anual din utilizarea propunerii de raționalizare se determină conform formulei (18):

$$E = (8160 * 1,29 + 22,3 + 322,4) - 2 + (10639,5 * 1,29 + 22,3 + 406,0) - 1 + (5420 * 1,29 + 22,3 + 213,7) * 3 = 57578,8 \text{ lei}$$

3.1.5. Metodica de calculare a efectului economic anual

obținut din contul utilizării deșeurilor

Deșeurile din activitatea de producere pot fi întrebuințate prin prelucrarea, desăvârșirea și refolosirea lor în calitate de componente la confecționarea producției noi. În aceste cazuri efectul economic anual se determină conform formulei:

$$E = S \sum_{i=1}^k (P_i - P_i^r - C_i^r) * S_i, \quad (19)$$

unde: E - efectul economic anual de la întrebuințarea deșeurilor (lei);

P_i - prețul de comercializare a unei unități i -tip de producție nouă, obținută din deșeuri (lei /buc);

P_i^r - costul (prețul de comercializare) deșeurilor folosite pentru confecționarea unei unități i -tip de producție nouă (lei /buc.);

C_i^r - cheltuieli suplimentare legate de confecționarea unei unități i -tip de producție nouă (lei /buc.);

S_i - cantitatea i -tipului de producție nouă confecționată și comercializată (buc.);

k - cantitatea tipurilor noi de producție, obținută din deșeuri.

Exemplu 12. Implementarea propunerii de raționalizare este legată de întrebuințarea deșeurilor prin desăvârșirea lor.

Sedă:

Cantitatea producției confecționate prin dsăvârșirea deșeurilor:

produsul A 52 un

produsul B 47 un

Cheltuieli adiționale legate de desăvârșirea unei unități de producție:

produsul A 28,4 lei/un

produsul B 64,7 lei/un

Prețul de comercializare a unei unități de producție

produsul A 620,0 lei/un

produsul B 850,0 lei/un

Prețul de comercializare a deșeurilor:

produsul A 22,0 lei/un

produsul B 46,0 lei/un

în baza formulei (19) efectul economic anual va constitui:

$$E = (620,0 - 22,0 - 28,4) * 52 + (850,0 - 46,0 - 64,7) * 47 = 64366,3 \text{ lei}$$

Sînt posibile cazuri, cînd deșeurile se comercializează în conformitate cu propunerea de raționalizare fără a fi prelucrate sau desăvîrșite.

Atunci:
$$k$$

$$E = S \sum_{i=1}^k (P_i - P_i^r) * R_i, \quad (20)$$

unde: R_i - volumul i -tipului de deșeu comercializat (kg, m^3 , l).

Exemplu 13. Aplicarea propunerii de raționalizare constă în comercializarea deșeurilor întreprinderii fără desăvîrșirea lor.

Sedă: Volumul deșeurilor comercializate:

produsul A 325 un

produsul a B 422 im

produsul C 500 un

Prețul de comercializare a deșeurilor în baza propunerii de raționalizare:

produsul A 22,6 lei/uti

produsul B 44,3 lei/un

produsul C 64,5 lei/un

Economia de resurse materiale se determină conform formulei (16):

$$E = (4,39 + 0,64) * (4,34 - 4,20) * 18920 + (4,39 + 0,64) * (1,22 - 1,06) * 24522 = 33058,77 \text{ lei}$$

Așa dar, efectul economic anual din utilizarea propunerii de raționalizare constituie 33058,77 lei.

3.1.6. Metodica de calculare a efectului economic anual obținut din contul reducerii rebutului de producție

Majorarea volumului de producție validată poate fi obținută din contul perfecționării proceselor tehnologice, ridicării nivelului de calificare al angajaților, aplicării procedeelelor și metodelor originale de muncă și altori factori, precum și din contul desăvîrșirii rebutului.

Determinarea efectului economic anual obținut din contul reducerii producției rebutate constă în:

$$E = S \sum_{i=1}^k (P_i - C_i) * S_i, \quad (21)$$

unde: E - efectul economic anual obținut din contul reducerii producției rebutate (lei);

P_i - prețul de comercializare a unei unități i -tip de producție obținută din contul desăvîrșirii rebutului (lei/buc.);

C_i - cheltuieli adiționale pentru desăvîrșirea i -tipului unității de producție rebutată sau de prevenire a rebutului (lei/buc.);

S_i - cantitatea i -tipului de producție nouă obținută din contul reducerii rebutului de producție (buc.).

Exemplu 14. Aplicarea în circuitul economic a propunerii de raționalizare a permis desăvârșirea rebutului producției fabricate, în rezultatul căreia s-a majorat volumul vânzărilor.

Sedă: Prețul de comercializare a unei unități de producție:

produsul A 650,0 lei/un

produsul B 524,5 lei/un

Cantitatea producției rebutate desăvârșite și comercializate:

produsul A 45 un.

produsul B 32 un.

Cheltuieli adifoniale pentru desăvârșirea unei unități de producție:

produsul A 88,4 lei/un

produsul B 60,7 lei/un

Efectul economic anual obținut din contul reducerii producției rebutate (sau din contul desăvârșirii producției rebutate) se determină conform formulei (21):

$$E = (650 - 88,4) * 45 + (524,5 - 60,7) * 32 = 40113,6 \text{ lei}$$

**3.1.7. Recomandări privind alegerea metodelor
și formulelor de calcul al efectului economic anual**

Pentru alegerea metodelor și formulelor de calcul al efectului economic anual propunerile de raționalizare se divizează în 11 grupe:

1. Propuneri orientate la crearea și utilizarea noilor sau perfecționarea mijloacelor tehnice existente, a materialelor, materiei prime, combustibilului, ambalajului și altor tipuri de producție;
2. Propuneri care asigură reducerea costului de producție în baza folosirii efective (raționale) a resurselor existente (de muncă, materiale, financiare);
3. Propuneri ce conduc la sporirea productivității muncii și, în consecință, care permit reducerea costului de producție la produsele fabricate;
4. Propuneri care asigură economia directă a resurselor de producție (de muncă, materiale, financiare);
5. Propuneri legate de îmbunătățirea caracteristicilor calitative și care, în consecință, duc la creșterea prețurilor de comercializare a unei unități de producție;
6. Propuneri care asigură majorarea volumului de comercializare din contul factorilor neproductivi - îmbunătățirea activității de marketing și activităților de altă natură;
7. Propuneri care asigură majorarea volumului de comercializare a producției din contul îmbunătățirii activității de marketing și activităților de altă natură;
8. Propuneri care asigură efectul economic din contul procurării în alte părți a unor subansambluri, agregate, detalii, materiale, ambalajului ș.a., în loc ca ele să fie confecționate la întreprindere și invers;
9. Propuneri orientate la utilizarea deșeurilor;
10. Propuneri orientate la reducerea producției rebutate;
11. Propuneri orientate la reducerea cheltuielilor operaționale, comerciale, generale și administrative și altor cheltuieli ale întreprinderii; îmbunătățirea indicilor din activitatea financiară și investițională, sporul de profit, obținut în rezultatul unor evenimente și operații excepționale neprevăzute.

Pentru a facilita folosirea metodicii de mai sus și alegerea formulelor pentru calculul efectului economic anual se propune următorul tabel.

Tabel unic pentru alegerea formulei de calcul
privind efectul economic anual al propunerilor de raționalizare

Nr.	Efectul pozitiv din utilizarea propunerilor de raționalizare	Numărul grupei	Numărul
-----	--	----------------	---------

d/o		propunerii de raționalizare	formulei
1	Majorarea prețului de comercializare a unei unități de producție din contul sporirii calității ei sau perfecționării activității de marketing și a altor tipuri de activități	56	14
2	Majorarea volumului de producție comercializată	7	15
3	Reducerea costului unității de producție produsă și comercializată, inclusiv din contul creșterii productivității muncii și schimbului articolelor confecționate cu cele procurate (sau invers)	238	1413
4	Economia resurselor de producție	4	161718
5	Reducerea volumului producției rebutate	10	21
6	Utilizarea deșeurilor de producție	9	1920
7	Două sau mai multe efecte pozitive descrise mai sus (de ex. majorarea prețului de comercializare și reducerea costului de producție; majorarea prețului de comercializare și economia resurselor ș.a.)	1	56789
8	Reducerea cheltuielilor operaționale, comerciale, generale și administrative sau de altă natură (inclusiv, a cheltuielilor privind impozitul pe venit), îmbunătățirea indicilor de activitatea financiară și investițională, sporul de profit, obținut în rezultatul evenimentelor sau operațiilor excepționale neprevăzute.	11	56789101112

3.2. Indicii rezultatelor utile de la utilizarea propunerilor de raționalizare care nu creează nemijlocit venitul întreprinderii

Rezultatul util obținut de pe urma utilizării propunerilor de raționalizare, în afară de efectul economic, poate fi exprimat și în consecințe sociale, ecologice sau de altă natură.

Pentru evidența și stabilirea mărimii efectelor paralele de ordin social, ecologic, economic extern și de altă natură ce urmează după utilizarea propunerilor de raționalizare, se folosesc următorii indici:

- îmbunătățirea condițiilor de muncă și a tehnicii securității;
- protecția mediului, respectarea standardelor și normelor ecologice;
- întărirea sănătății și majorarea duratei de viață a populației;
- securitatea statului;
- ameliorarea condițiilor de păstrare a valorilor culturale, a edificiilor de învățământ și din alte sfere sociale;
- îmbunătățirea condițiilor de trai, odihnă și cultură;
- crearea noilor locuri de muncă și reducerea nivelului de șomaj;
- implementarea și perfecționarea unor sisteme moderne informaționale;
- alți indici.

Indicii sus-numiți se determină în conformitate cu standardele existente la întreprindere, care a recunoscut propunerea de raționalizare.

IV. ORDINEA, CUANTUMUL ȘI TERMENELE DE PLATĂ A RECOMPENSEI PENTRU AUTORII PROPUNERILOR DE RAȚIONALIZARE

Ordinea, mărimea și termenele de plată a recompensei sînt reglementate de articolele 23 -26 ale Legii RM nr. 138-XV din 10.05.2001 cu privire la activitatea de raționalizare.

Metodica stabilește principiile unice de calculare a recompensei pentru autorii propunerilor de raționalizare, care sînt aplicate în circuitul economic de agenții economici (utilizatorii de inovații). Recompensa se acordă odată cu:

 prezentarea contractului semnat între autor (autori) și conducătorul întreprinderii despre modalitatea de plată a recompensei (baza de calcul, cuantumul, termenele de plată, periodicitatea, alte condiții) în conformitate cu legislația în vigoare;

 majorarea indicilor efectului economic în producție, obținuți în rezultatul utilizării propunerii de raționalizare;

 atingerea unui alt efect pozitiv care nu poate fi exprimat în indici economici, dar se stabilește în alt mod, în dependență de rezultatele și condițiile concrete.

Dacă una și aceeași propunere înaintată de un autor (coautori) este considerată drept raționalizatoare la mai multe întreprinderi, atunci fiecare din aceste întreprinderi, indiferent de celelalte, efectuează calcularea efectului economic anual sau al unui alt efect pozitiv și acordă autorului (coautorilor) recompensa.

Dacă propunerea de raționalizare este utilizată la o întreprindere care confecționează producția, iar efectul pozitiv apare la o altă întreprindere în momentul folosirii acestei producții, atunci recompensa se calculează și se acordă autorului (coautorilor) de întreprinderea ce a recunoscut propunerea drept una de raționalizare în următoarele cazuri:

 propunerea de raționalizare este utilizată de întreprindere;

 recunoașterii propunerii de raționalizare ca ordine de acordare a avansului;

 propunerea de raționalizare este inclusă în documentația tehnică și transmisă altei întreprinderi în bază de contract.

Distribuirea recompensei între autori depinde de cota parte de participare a fiecăruia în formarea efectului economic anual sau al unui alt efect și se stabilește în bază de contract. Cuantumul recompensei depinde de mărimea bazei de calcul. Suma recompensei se stabilește prin înmulțirea mărimii bazei de calcul la coeficientul (procentul) adoptat de întreprindere de comun acord cu autorul (autorii), în conformitate cu legislația în vigoare. Cuantumul recompensei nu se plafonează în Legea cu privire la activitatea de raționalizare.

În cazul, în care propunerea de raționalizare, în afară de efectul economic, creează și un alt efect pozitiv, adică atunci cînd inovația conduce nu numai la creșterea venitului întreprinderii, dar și la îmbunătățirea condițiilor de muncă, are consecințe ecologice favorabile ș.a.m.d., atunci efectul pozitiv general se stabilește prin însumarea efectului economic și al unui alt efect. În cazurile date drept bază pentru calcul al recompensei autorilor servește efectul economic general (total).

Atunci cînd efectul economic pozitiv, luat la general, nu poate fi calculat, conducătorul întreprinderii este în drept să majoreze cuantumul recompensei de autor, calculat în baza efectului economic anual, în dependență de însemnătatea problemelor sociale și de altă natură soluționate.

Autorii propunerilor de raționalizare beneficiază de recompensă în dependență de mărimea efectului economic anual, cîpătat de întreprindere în urma utilizării inovației pe parcursul a 12 luni, adică a unui an de gestiune. Începutul anului de gestiune se consideră data, cînd propunerea este utilizată de facto. An de gestiune poate fi considerat, de exemplu, perioada între 15 martie anul curent și 14 martie al anului viitor inclusiv.

Calcularea efectului economic sau al unui alt efect pozitiv în rezultatul utilizării propunerilor de raționalizare se efectuează de acele servicii sau acei specialiști care dețin funcția respectivă și sînt confirmate de conducătorul întreprinderii sau de persoana împuternicită. Termenul de finalizare a

calculului privind rezultatele avantajoase obținute din propunerile de raționalizare nu trebuie să depășească trei luni din momentul încheierii anului de aplicare. Recompensa autorilor se efectuează pe parcursul unei luni din ziua confirmării calculului de efect economic pozitiv, cu excepția cazurilor când în contractul semnat între autor (autori) și întreprindere sînt stipulate alte prevederi.

4.1. Calcularea quantumului recompensei pentru autorii propunerilor de raționalizare, ce creează efectul economic

Drept bază la calcularea quantumului recompensei pentru autori servește efectul economic anual în rezultatul utilizării propunerilor de raționalizare.

Ordinea calculului se exprimă prin formula:

$$R = f * B, \quad (22)$$

unde: R - quantumul total al recompensei tuturor autorilor propunerii (lei);

B - baza de calcul al recompensei: efectul economic anual, exprimat prin sporul de profit, reducerea costului de producție, sporul volumului de vânzări și alți indici (lei);

f - coeficientul de defalcare al unei cote din efectul economic anual pentru recompensa autorilor propunerii.

Exemplu 15. Efectul economic anual în rezultatul utilizării propunerii de raționalizare la întreprindere a constituit 47610 lei (vezi exemplu 7). Coeficientul de defalcare a unei cote din efectul economic anual pentru recompensa autorului este adoptat în conformitate cu Legea "Cu privire la activitatea de raționalizare" și constituie $f = 0,15$.

Atunci quantumul recompensei autorului conform formulei (22):

$$R = 0,15 \cdot 47610 = 7141,5 \text{ lei}$$

În conformitate cu articolul 24 din Legea cu privire la activitatea de raționalizare coeficientul de defalcare nu poate fi mai mic de 0,15, adică quantumul recompensei constituie nu mai puțin de 15 % din suma efectului economic anual.

Quantumul retribuției se distribuie de întreprindere în dependență de cota parte a participării autorului (autorilor) la formarea venitului anual, fapt oglindit în obligațiunile contractuale.

4.2. Calcularea quantumului recompensei

pentru autorii propunerilor de raționalizare, ce creează un alt efect pozitiv

Quantumul recompensei pentru autori se stabilește în mod analogic cu calcularea pentru propunerile, care creează efect economic, însă drept bază a calculului se iau indicii sociali, ecologici, economici externi și altor efecte pozitive din utilizarea propunerilor de raționalizare.

Calcularea se efectuează conform formulei:

$$R = f_e * B_e, \quad (23)$$

unde: R - quantumul total al recompensei pentru toți autorii (lei);

B_e - baza de calcul a recompensei: indicii efectului anual social, ecologic, economic extern și altor efecte pozitive din utilizarea propunerilor de raționalizare (lei);

f_e - coeficient de defalcare al unei cote de efect pozitiv anual pentru recompensa autorilor propunerii.

Exemplu 16. Dacă aplicarea propunerii de raționalizare conduce nu numai la obținerea efectului economic anual, dar și a altor efecte pozitive (de exemplu, ameliorarea situației ecologice în regiune), fapt care nu poate fi apreciat în indicii valorici, atunci conducătorul întreprinderii este obligat să majoreze (în dependență de importanța altor efecte pozitive) coeficientul de defalcare pentru recompensa autorului (autorilor).

Se dă: Efectul economic anual din utilizarea propunerii de raționalizare, care este legată de folosirea deșeurilor de producție constituie 64366,3 lei (vezi exemplu 12).

Conducătorul întreprinderii ia decizia de a majora coeficientul de defalcare pentru recompensa autorilor drept o cotă-parte a efectului economic anual pînă la $f = 0,35$.

Atunci cuantumul recompensei va constitui:

$$R = 0,35 * 64366,3 = 22528,2 \text{ lei}$$

Mărimea coeficientului de defalcare nu este limitată de prevederile Legii cu privire activitatea de raționalizare, el fiind stabilit de întreprindere în comun acord cu autorii. Dar cuantumul recompensei nu poate fi mai mic decît 10 salarii minime.

Dacă indicii sociali, economici externi și alți indici pozitivi din utilizarea propunerilor de raționalizare nu pot fi calculați, atunci cuantumul recompensei de autor se stabilește de către conducător sau persoana cu funcții împuternicită. Această recompensă de asemenea nu poate fi mai mică decît 10 salarii minime.

Anexa 8

Republica Moldova
GUVERNUL

HOTĂRÎRE Nr. 1609
din 31.12.2003

**despre aprobarea Regulamentului privind obiectele de proprietate
intelectuală create în cadrul exercitării atribuțiilor de serviciu**

Publicat : 01.01.2004 în Monitorul Oficial Nr. 6-12 art Nr: 76

MODIFICAT

[HG1199 din 23.12.10, MO257-258/27.12.10 art.1312](#)

 [HG271 din 10.03.05, MO42-45/21.03.05 art.315](#)

[Titlul modificat modificat prin HG1199 din 23.12.10, MO257-258/27.12.10 art.1312]

NOTĂ:

În textul hotărârii, precum și în titlul și textul anexei la hotărâre, după cuvintele „obiectele de proprietate” cuvântul „industrială” se substituie cu cuvântul „intelectuală” prin [HG1199 din 23.12.10, MO257-258/27.12.10 art.1312](#)

Regulamentul privind obiectele de proprietate industrială create în cadrul exercitării atribuțiilor de serviciu:

pe tot parcursul textului Regulamentului, cuvântul „comanditar” se substituie cu cuvântul „beneficiar”, iar cuvântul „remunerație” se substituie cu cuvântul „remunerare”, la cazul gramatical respectiv; [HG1199 din 23.12.10, MO257-258/27.12.10 art.1312](#)

În scopul reglementării raporturilor ce țin de elaborarea, protecția și utilizarea obiectelor de proprietate intelectuală create în cadrul exercitării atribuțiilor de serviciu, Guvernul hotărăște:

Se aprobă Regulamentul privind obiectele de proprietate intelectuală create în cadrul exercitării atribuțiilor de serviciu (se anexează).

Prim-ministru
Contrasemnată:
Viceprim-ministru
Ministrul economiei

Vasile TARLEV
Valerian Cristea
Marian Lupu

Chișinău, 31 decembrie 2003.
Nr. 1609.

Aprobat
prin Hotărârea Guvernului nr. 1609
din 31 decembrie 2003

REGULAMENT
privind obiectele de proprietate intelectuală create în cadrul
exercitării atribuțiilor de serviciu

I. Noțiuni și dispoziții generale

1. Regulamentul privind obiectele de proprietate intelectuală create în cadrul exercitării atribuțiilor de serviciu (în continuare – *Regulament*) reglementează raporturile ce țin de crearea, protecția juridică, remunerarea autorilor obiectelor de proprietate intelectuală de serviciu și utilizarea obiectelor de proprietate intelectuală create de către salariații din sectorul privat sau public, precum și de către funcționarii publici sau militari, ori finanțate de la bugetul de stat, în cadrul exercitării atribuțiilor de serviciu sau în cadrul exercitării unei sarcini concrete date în scris de angajator.

[Pct.1 în redacția HG1199 din 23.12.10, MO257-258/27.12.10 art.1312]

2. Normele prezentului Regulament se referă la obiectele de proprietate intelectuală create în cadrul întreprinderilor, instituțiilor, organizațiilor, indiferent de forma lor organizatorico-juridică și de proprietate.

3. În sensul prezentului Regulament, sînt utilizate următoarele noțiuni principale:

obiecte de proprietate intelectuală de serviciu (în continuare - OPI de serviciu) - invențiile, modelele de utilitate, desenele și modelele industriale, soiurile de plante, topografiile circuitelor integrate obiectele protejate de dreptul de autor și drepturile conexe, create de salariat în cadrul exercitării atribuțiilor sale de serviciu, îndeplinirii unei sarcini concrete date în scris de angajator, folosind mijloacele materiale sau financiare ale angajatorului, beneficiarului, cunoștințele și experiența dobîndite în timpul activității în cadrul întreprinderii, instituției sau organizației;

[Pct.3 noțiunea modificată prin HG1199 din 23.12.10, MO257-258/27.12.10 art.1312]

autor al obiectului de proprietate intelectuală - persoana fizică care, prin munca sa creatoare, a realizat sau a participat la realizarea obiectului de proprietate industrială;

angajator - întreprinderea, instituția sau organizația, indiferent de statutul juridic și forma de proprietate, care folosește forța de muncă salariată;

salariat - persoana fizică angajată de către angajator permanent sau în bază de contract, încheiat conform legislației în vigoare, în vederea îndeplinirii obligațiilor de muncă pentru o remunerare stabilită (salariu);

beneficiar - întreprinderea, instituția sau organizația, indiferent de statutul juridic și forma de proprietate, inclusiv organe ale administrației publice centrale sau locale, care finanțează lucrări în cadrul cărora se obțin OPI de serviciu.

II. Regimul juridic al obiectelor de serviciu

4. Raporturile dintre angajator și salariat (salariați), drepturile vizînd OPI de serviciu sînt stipulate într-un contract special sau compartiment al contractului individual de muncă, care va prevedea crearea OPI de serviciu.

Orice condiție a contractului se va aplica în partea ce nu contravine legislației naționale în vigoare și prevederilor prezentului Regulament.

5. Drepturile morale (nepatrimoniale) asupra OPI de serviciu aparțin salariatului (salariaților) - autor (coautori) al (ai) OPI de serviciu.

6. Drepturile patrimoniale asupra OPI de serviciu create de către salariat (salariați) aparține angajatorului, dacă contractul încheiat între angajator și salariat (salariați) nu prevede altceva. *[Pct.6 modificat prin HG1199 din 23.12.10, MO257-258/27.12.10 art.1312]*

7. În cazul în care la crearea OPI de serviciu au participat mai multe persoane cu drept de autor, dreptul asupra acestor obiecte aparține angajatorului, dacă cel puțin unul din coautori are încheiat cu angajatorul un contract în temeiul prevederilor punctului 4 al prezentului Regulament și dacă acest contract nu prevede altceva.

8. Crearea OPI de serviciu poate fi inițiată de salariat (salariați), precum și de angajator. Inițierea creării se fixează într-un contract întocmit în scris și semnat de ambele părți. Nerespectarea procedurii expuse în prezentul punct nu lezează angajatorul de dreptul prevăzut la pct. 6 al prezentului Regulament.

9. Autorul (coautorii) este (sînt) obligat (ți) să comunice angajatorului despre crearea OPI în cadrul exercitării atribuțiilor de serviciu. Comunicarea privind crearea OPI de serviciu se perfectează în scris, sub formă de raport semnat de autor (coautori) și se prezintă angajatorului în termen de o lună de la data creării obiectelor în cauză. Angajatorul înregistrează raportul la data prezentării, acest fapt aducîndu-se la cunoștința autorului (coautorilor) în scris.

10. Raportul va include:
numele autorului (coautorilor);
problema, soluția ei și modul în care au fost elaborate OPI de serviciu;
domeniul de aplicare a OPI de serviciu create;
utilitatea OPI de serviciu în cadrul întreprinderii, instituției, organizației sau domeniului concret de producție;
descrierea rezultatului obținut și propuneri concrete vizînd realizarea acestui rezultat;
aprecierea contribuției fiecărui autor (dacă sînt mai mulți autori);
alte informații.

10¹. Angajatorul nu trebuie să divulge OPI de serviciu care i-a fost comunicat de salariat, atît timp cît interesele legitime ale salariatului impun acest lucru. Salariatul nu trebuie să divulge OPI de serviciu, atît timp cît acesta nu a devenit liber în conformitate cu pct. 14 și 15 ale prezentului Regulament.

[Pct.10¹ introdus prin HG1199 din 23.12.10, MO257-258/27.12.10 art.1312]

III. Regimul juridic al OPI create în cadrul unei comenzi

11. În cazul creării OPI în cadrul unei comenzi, inclusiv de stat, executată în baza unui contract încheiat între beneficiar și angajator, drepturile și obligațiile beneficiarului, angajatorului și autorului (coautorilor) sînt următoarele:

Angajatorul are dreptul:
să utilizeze în producție OPI create;
să transmită, cu permisiunea beneficiarului, prin licență terțelor persoane drepturile asupra OPI.

Angajatorul este obligat:
să informeze beneficiarul despre toate OPI create în procesul executării comenzii;
să asigure, în modul stabilit, protecția juridică a OPI create, incluzînd beneficiarul în calitate de solicitant și titular;

la indicația beneficiarului, să acorde altor întreprinderi și organizații licențe neexclusive gratuite pentru utilizarea OPI la elaborarea documentației tehnice și la fabricarea produselor, în cazul executării lucrărilor pentru necesitățile beneficiarului, și compensatoare - în alte cazuri;

să transfere beneficiarului redevența stabilită în contract, provenită din vânzări ale drepturilor de utilizare a OPI terțelor persoane, ce nu țin de executarea lucrărilor pentru necesitățile beneficiarului;

să reglementeze, în conformitate cu normele legislației naționale, relațiile referitor la remunerarea autorilor OPI.

Beneficiarul are dreptul:

să transmită integral, inclusiv prin licență, angajatorului drepturile care îi aparțin asupra OPI, iar în caz de refuz - autorului (coautorilor) sau terțelor persoane;

să acorde licențe de utilizare a OPI;

să propună angajatorului acordarea licențelor de utilizare a OPI terțelor persoane, inclusiv peste hotare;

să primească redevența stabilită în contract, provenită de la acordarea licențelor de utilizare a OPI create în cadrul exercitării comenzii, nelegate de executarea lucrărilor pentru necesitățile beneficiarului, terțelor persoane, inclusiv peste hotare, cu condiția achitării de către beneficiar a cheltuielilor pentru obținerea protecției peste hotare.

Beneficiarul este obligat:

să-și asume cheltuielile angajatorului legate de protecția juridică a OPI create în cadrul executării comenzii, precum și cele legate de remunerarea autorilor pentru crearea și utilizarea acestora.

Autorii au dreptul:

să primească remunerarea de autor, partea de venit din mijloacele repartizate angajatorului de către beneficiar la comercializarea produselor care conțin OPI create, redevența obținută de la vânzarea licențelor asupra OPI create de ei cu atragerea mijloacelor beneficiarului.

În cazurile în care beneficiarul nu folosește și nici nu planifică folosirea OPI create în cadrul executării comenzii, toate drepturile asupra acestor OPI îi revin angajatorului, dacă contractul încheiat între părți nu prevede altceva.

12. Dreptul asupra OPI create în procesul executării comenzii aparține beneficiarului.

În cazul finanțării lucrărilor de către doi sau mai mulți beneficiari, dreptul asupra OPI create în procesul executării comenzii aparține beneficiarilor, iar la stabilirea drepturilor și obligațiilor lor față de angajator și față de autorii OPI se va lua în considerare cota finanțării, dacă contractul nu prevede altceva.

IV. Raporturile dintre angajator și autor (coautori) vizînd obținerea titlului de protecție a OPI de serviciu

13. În termen de 60 de zile din momentul comunicării despre crearea OPI de serviciu, angajatorul poate să depună la Agenția de Stat pentru Proprietatea Intelectuală (AGEPI), în modul corespunzător, o cerere de înregistrare a OPI de serviciu, să cesioneze dreptul la depunerea cererii de înregistrare a OPI de serviciu oricărei alte persoane sau să dea o dispoziție în scris despre caracterul secret al OPI de serviciu. Angajatorul este obligat în toate cazurile să informeze autorul (coautorii) despre decizia sa.

[Pct.13 modificat prin HG271 din 10.03.05, MO42-45/21.03.05 art.315]

14. Dacă angajatorul renunță la drepturile sale, după depunerea cererii de înregistrare a OPI de serviciu, el este obligat să comunice despre aceasta în scris autorului (coautorilor) și AGEPI. În acest caz autorul (coautorii), timp de 3 luni de la data cînd angajatorul a notificat în scris intenția sa de a renunța la protecție, are (au) dreptul preferențial de a obține titlul de protecție pe numele său.

15. Dacă angajatorul nu-și va onora obligațiile conform punctului 13 al prezentului Regulament, dreptul de a obține titlul de protecție asupra OPI de serviciu aparține autorului

(coautorilor). În acest caz angajatorul are dreptul preferențial la o licență neexclusivă pentru exploatarea OPI de serviciu.

16. Autorul (coautorii) este (sînt) obligat (obligați) să participe la perfectarea și redactarea cererii de înregistrare a OPI de serviciu la AGEPI, să acorde angajatorului, în măsura posibilităților, orice asistență (inclusiv asistență informațională și consultații) în vederea implementării și utilizării în continuare a OPI de serviciu create.

V. Remunerarea autorului (coautorilor) OPI de serviciu

17. În cazul în care dreptul exclusiv asupra OPI de serviciu aparține angajatorului sau beneficiarului, precum și în cazul în care angajatorul sau beneficiarul deține o licență, autorul (coautorii) beneficiază de dreptul la o remunerare echitabilă.

18. Quantumul remunerării, termenul și modul de plată se negociază, ținîndu-se cont de profitul realizat sau prezumat în urma utilizării OPI de serviciu în perioada de valabilitate a titlului de protecție, independent de relațiile de muncă sau relațiile stabilite în baza altui contract între angajator și autor (coautori).

Quantumul remunerării va constitui cel puțin 15% din venitul brut, fiind calculat și plătit autorului (coautorilor) nu mai tîrziu de sfîrșitul fiecărui an de utilizare.

[Pct.18 modificat prin HG1199 din 23.12.10, MO257-258/27.12.10 art.1312]

19. Autorul (coautorii) beneficiază de dreptul la remunerare și în cazul în care angajatorul sau beneficiarul va cesiona dreptul asupra OPI de serviciu. În acest caz remunerarea va fi achitată de către noul titular al OPI de serviciu.

20. Autorul (coautorii), fiind în relații de muncă cu angajatorul, beneficiază de remunerare stabilită conform prevederilor prezentului Regulament, independent de salariul achitat de angajator în baza contractului de muncă.

21. În cazul creării OPI de serviciu de mai mulți autori, partea ce revine fiecărui autor din quantumul remunerării prevăzute se stabilește de coautori, în funcție de aportul fiecăruia la crearea OPI de serviciu.

22. În cazul în care OPI de serviciu nu corespund condițiilor de brevetare sau înregistrare, angajatorul poate stabili o remunerare de încurajare.

Dacă OPI de serviciu a fost comercializat înainte de obținerea protecției juridice, autorul (coautorii) este (sînt) remunerați după obținerea titlului de protecție, inclusiv în baza tranzacției anterioare.

23. Dacă angajatorul sau beneficiarul nu exploatează OPI de serviciu protejat, nu transmite drepturile asupra acestuia altor persoane sau menține OPI de serviciu în regim secret, părțile vor stabili quantumul remunerării, ținînd cont de beneficiul prezumat.

24. Dispoziția pct. 21 nu se aplică în cazul în care OPI de serviciu nu se utilizează sau este menținut în regim secret din considerente conjunctural-tactice (comercial-tactice), dacă acțiunile sînt rezonabile și argumentate din punct de vedere economic. În acest caz, prin contract autorului (coautorilor) i (li) se stabilește o compensație echitabilă. Dacă părțile nu au căzut de acord, quantumul acesteia se stabilește în instanța judecătorească.

V¹. OPI de serviciu rezultate din activitățile de cercetare-dezvoltare și inovare

24¹. Dreptul la titlul de protecție asupra OPI de serviciu, rezultate din cercetarea efectuată în baza derulării unui contract finanțat de la bugetul de stat, aparține în egală măsură persoanei juridice executante și beneficiarului, dacă prin contract nu s-a prevăzut altfel.

24². În cazul în care persoana juridică executantă a fost reorganizată sau dizolvată, dreptul la titlul de protecție asupra OPI de serviciu poate fi preluat cu titlu gratuit, cu acordul beneficiarului, de către persoana juridică ce preia, integral sau parțial, patrimoniul executantului, în conformitate

cu legislația. Documentațiile de interes național sînt transmise la păstrare unei persoane juridice desemnate de către Academia de Științe a Moldovei, rămînînd, în continuare, sub controlul acesteia din urmă.

24³. Dreptul la titlul de protecție asupra OPI de serviciu destinate domeniului apărării, ordinii publice sau securității naționale, rezultate din cercetările efectuate de către persoane juridice, utilizînd mijloacele bugetului de stat alocate prin programe de stat din sfera științei și inovării, pot fi preluate de autoritățile publice centrale coordonatoare, în baza unor clauze contractuale specifice, cu acordul Academiei de Științe a Moldovei.

24⁴. Prin derogare de la prevederile pct. 243 din prezentul Regulament, în cazul în care OPI de serviciu constituie un secret de stat, dreptul la titlul de protecție asupra OPI de serviciu poate fi preluat de către autoritatea publică cu împuterniciri de dispoziție asupra acestei informații, în baza unor clauze contractuale specifice, fără acordul Academiei de Științe a Moldovei.

24⁵. În cazurile prevăzute la pct. 241 și 243 din prezentul Regulament după ce instituția executantă a cercetării a primit de la salariatul său comunicarea scrisă prevăzută la pct.9 din prezentul Regulament, instituția are obligația de a informa, imediat, în scris, despre aceasta, după caz, beneficiarul sau Academia de Științe a Moldovei, sau Ministerul Apărării ca autoritate publică centrală care coordonează domeniul apărării, Ministerul Afacerilor Interne ca autoritate publică centrală care coordonează domeniul ordinii publice sau Serviciul Informații și Securitate ca autoritate publică centrală care coordonează domeniul securității naționale.

[Capitolul V¹ introdus prin HG1199 din 23.12.10, MO257-258/27.12.10 art.1312]

V². OPI de serviciu create de către funcționarii publici sau militari

24⁶. Pentru OPI de serviciu create de către funcționarii publici sau militari se aplică prevederile prezentului Regulament, cu următoarele excepții:

a) în locul confirmării interesului angajatorului pentru exercitarea dreptului său asupra OPI de serviciu, acesta poate solicita o participație corespunzătoare la exploatarea OPI de serviciu, în cazul în care acest lucru a fost convenit în prealabil. Nivelul participației poate, de asemenea, să facă obiectul unei înțelegeri anterioare. În absența unei înțelegeri privind nivelul participației, acesta este stabilit în conformitate cu pct.26 al prezentului Regulament;

b) în interesul public salariatului îi pot fi impuse limitări privind valorificarea OPI de serviciu, în cazul în care astfel de limitări reiese din legislația în vigoare.

[Capitolul V² introdus prin HG1199 din 23.12.10, MO257-258/27.12.10 art.1312]

V³. OPI de serviciu create în instituții de învățămînt superior

24⁷. Autorul este îndreptățit să solicite un titlu de protecție asupra OPI de serviciu, realizat în cadrul activității sale didactice sau de cercetare, dacă a informat la timp, în scris, despre aceasta angajatorul, dar acesta nu a confirmat interesul pentru exercitarea dreptului asupra OPI de serviciu în termenul prevăzut la pct.13 al prezentului Regulament; în acest caz salariatul nu este ținut de obligația prevăzută la pct.101 al prezentului Regulament.

24⁸. În situația în care autorul, în baza libertății sale didactice și de cercetare, decide să nu își dezvăluie OPI de serviciu, el nu este obligat să informeze angajatorul în acest sens; dacă, ulterior, autorul decide să-și dezvăluie OPI de serviciu, el are obligația să informeze, imediat, angajatorul asupra OPI de serviciu.

24⁹. În cazul confirmării interesului angajatorului pentru exercitarea dreptului asupra OPI de serviciu, autorului îi rămîne un drept neexclusiv de utilizare a OPI de serviciu în domeniul său de activitate didactică și de cercetare.

24¹⁰. Pentru OPI de serviciu realizate de salariații din instituțiile de învățămînt superior nu se aplică prevederile lit. a) pct.246 al prezentului Regulament.

[Capitolul V³ introdus prin HG1199 din 23.12.10, MO257-258/27.12.10 art.1312]

VI. Dispoziții finale

25. Litigiile apărute în legătură cu crearea și utilizarea OPI de serviciu, remunerarea autorului (coautorilor), precum și orice alte litigii ce țin de OPI create în cadrul exercitării atribuțiilor de serviciu, se soluționează de instanța judecătorească competentă. Persoanele care au divulgat datele despre OPI create în cadrul exercitării atribuțiilor de serviciu, obiecte ce constituie secret comercial sau de stat, poartă răspundere în conformitate cu legislația în vigoare.

26. În cazul în care angajatorul și autorul (coautorii) nu au convenit asupra cuantumului remunerării autorului (coautorilor) sau asupra prețului licenței, acestea urmează să fie stabilite de instanțele judecătorești, în funcție de aportul fiecărei părți la crearea OPI de serviciu, precum și în funcție de valoarea comercială a OPI de serviciu.

27. În cazul în care condițiile contractului de muncă sau altui acord încheiat între autor (coautori) și angajator conduc la înrăutățirea situației autorului (coautorilor) în comparație cu normele prezentului Regulament, cu excepția cazurilor prevăzute de legislația în vigoare, contractul este considerat nul.

**INSTITUȚIA PUBLICĂ
UNIVERSITATEA DE STAT DE MEDICINĂ ȘI FARMACIE
„NICOLAE TESTEMIȚANU” DIN REPUBLICA MOLDOVA**

Pag. 55 / 55